

“საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიისა“ და

„2021–2023 წლების სამოქმედო გეგმის“

2022 წლის განხორციელების
ანგარიში

სარჩევი

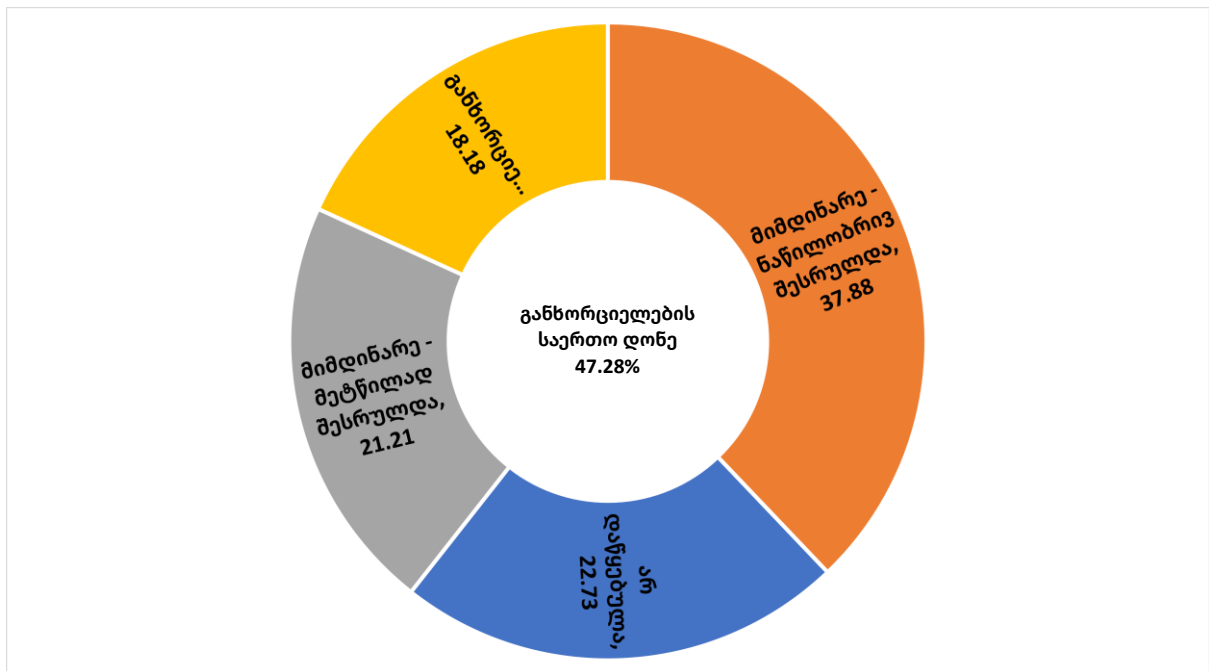
მოკლე შეჯამება	4
შესავალი	7
ზოგადი პროგრესი	10
პროგრესი ამოცანების დონეზე	10
პროგრესი აქტივობების დონეზე	12
დეტალური პროგრესი ამოცანების მიხედვით	25
ამოცანა 1.1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა	25
ამოცანა 1.2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება	26
ამოცანა 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება	26
ამოცანა 1.4. ენერჯეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება	27
ამოცანა 2.1. დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში	29
ამოცანა 2.2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება	31
ამოცანა 2.3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება	32
ამოცანა 2.4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება	33
ამოცანა 3.1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა	34
ამოცანა 3.2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე	35
ამოცანა 3.3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება	37
ამოცანა 3.4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა	39
ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება	40
ამოცანა 4.1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება	41
ამოცანა 4.2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება	42
ამოცანა 5.1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა	43
ამოცანა 5.2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება	44

ამოცანა 6.1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება	45
ამოცანა 6.2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა.....	46
ამოცანა 6.3. ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება	47
ამოცანა 6.4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება.48	
ამოცანა 7.1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა	48
ამოცანა 7.2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა	49
ამოცანა 7.3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება	51
გამოწვევები და რეკომენდაციები	53
სექტორული გამოწვევები	54
2022 წლის კონსოლიდირებული სტატუს ანგარიში	57

მოკლე შეჯამება

წინამდებარე ანგარიში ასახავს საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიისა და 2021–2023 წლების სამოქმედო გეგმის შესრულების პროგრესს 2022 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით. ის მოიცავს ინფორმაციას 2021-2022 წლების პერიოდში საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს და კლიმატის ცვლილების საბჭოს კოორდინაციით, სხვადასხვა პასუხისმგებელი უწყების მიერ განხორციელებული აქტივობების შესახებ. ის წარმოადგენს რიგით მეორე წლიურ და მეოთხე მონიტორინგის ანგარიშს (2021 წლის იანვარ-ივნისის პროგრეს ანგარიშის, 2021 წლის წლიური ანგარიშის და 2022 წლის იანვარ-ივნისის პროგრეს ანგარიშის შემდეგ).

სამოქმედო გეგმის განხორციელების დონე 2021 წლის 31 დეკემბრიდან 2022 წლის 31 დეკემბრამდე გაიზარდა 34 პროცენტით - 35,15%-დან 47,28%-მდე. სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული 66 აქტივობიდან უკვე განხორციელდა აქტივობების 18,18%. 2021 წლის ბოლოსთვის აღნიშნული მაჩვენებელი შედგენდა 10,61%-ს. 2021 წლის დეკემბერთან შედარებით უმნიშვნელოდ შემცირდა მეტწილად განხორციელებული აქტივობების რაოდენობა და შეადგინა 21,21%. თითქმის იმავე დონეზე შენარჩუნდა ნაწილობრივ განხორციელებული აქტივობების რაოდენობა (37,88%). აღნიშნული მეტწილად განპირობებული აქტივობების განხორციელების დადებითი დინამიკით - წინა პერიოდთან შედარებით, აქტივობების ნაწილმა ნაწილობრივ განხორციელებულიდან მეტწილად შესრულებულსა და განხორციელებულთა კატეგორიაში გადაინაცვლა, ხოლო ზოგი არდაწყებული აქტივობების განხორციელება დაიწყო. 2022 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით ასევე შემცირებულია არ დაწყებული აქტივობების რიცხვი. მათი წილი 2021 წლის დეკემბერთან შედარებით 6 პროცენტული პუნქტით შემცირდა და შეადგენს 22,73%.

სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის 24 ამოცანიდან 84%-დან 100%-მდე მაჩვენებლით შესრულდა ისეთი ამოცანების აქტივობები, რომლებიც სატრანსპორტო საშუალებების ტექნიკურ ინსპექტირებასთან დაკავშირებით არსებულ რეგულაციაში ცვლილების

განხორციელებას, თბილისისა და ბათუმის მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმებით და სატრანსპორტო პოლიტიკით გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელებას, საჯარო შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ საინფორმაციო სისტემების შექმნას, ენერგეტიკის სექტორში ექსპერტების კვალიფიკაციის, აკრედიტაციისა და სერტიფიცირების სქემების განვითარებას, ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით ჩანაცვლება, კლიმატგონივრული სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობას, ნარჩენების მართვის შესახებ ცოდნისა და ცნობიერების ამაღლებას, ასევე მონაცემების შეკრებისა და განახლების კონსოლიდირებული პროცესის ჩამოყალიბებას. ტყის აღდგენასა და მდგრად მართვას ემსახურებოდა.

განხორციელების მხრივ ყველაზე პრობლემატურ მიმართულებებს მიეკუთვნება ენერჯის გენერაციის და შენობების სექტორები, სადაც ჯერაც წელი ტემპით მიმდინარეობს განახლებადი ენერჯის სადგურების მშენებლობა და ენერგოეფექტური მიდგომების დანერგვა, ასევე ნარჩენების და სოფლის მეურნეობის სექტორი, სადაც მაღალია ისეთი აქტივობების პროცენტული წილი, რომლებიც ჯერ არ დაწყებულა.

განხორციელების პროცესში მთავარ გამოწვევებად გამოიკვეთა ამოცანების დონეზე მონაცემების სიმწირე და/ან მათი შეგროვების არდაწყება, რიგი აქტივობების გვიან დაწყება ერთის მხრივ 2020-2021 წლებში პანდემიის გავრცელებისა და მეორეს მხრივ დაფინანსების ნაკლებობის გამო. რეკომენდირებულია, უწყებებმა გააძლიერონ ძალისხმევა მონაცემების შეგროვების, აქტივობების დროულად დაგეგმვის და რესურსების მობილიზების მხრივ, განსაკუთრებით იმ აქტივობებთან მიმართებით, რომლებიც ჯერაც არ დაწყებულა. აუცილებელია ამ მიმართულებით უწყებათაშორისი კოორდინაციის გაძლიერება.

ენერჯის გენერაციის სექტორში, 2021 წელთან შედარებით შემცირდა განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წილი საქართველოს ელექტროენერჯის წარმოებაში. აღნიშნული გამოწვეულია ბუნებრივი პირობების შედეგად (მდინარეების სიჩქარე და ა.შ.) წარმოებული ჰიდროელექტროენერჯის შემცირებით. ამასთან სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით უცვლელი დარჩა თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობა და საქართველოს ენერჯის სისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი. დაფიქსირდა პროგრესი ენერგეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების რაოდენობის კუთხით. აქტივობები განხორციელების სხვადასხვა ეტაპზეა, თუმცა მათი შესრულების ტემპი საკმაოდ დაბალია.

ტრანსპორტის სექტორში, 2021-2022 წლებში, საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით, გაუმჯობესდა დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის ავტოპარკში, უცვლელი დარჩა ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებულის წილი. ამასთან, მიუხედავად იმისა, რომ მნიშვნელოვანი პროგრესია თბილისისა და ბათუმში არამოტორიზებული ტრანსპორტის და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისების აქტივობების განხორციელების კუთხით, არამოტორიზებული და საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლე პირთა პროცენტული წილი ნაკლებია საბაზისო მაჩვენებელზე.

შენობების სექტორში, დაფიქსირდა პროგრესი საჯარო შენობების რეესტრის შექმნის კუთხით 500 მ²-ზე მეტი ფართობის შენობებისთვის. ამასთან, 2021-2022 წლებში არ გაზრდილა კანონის შესაბამისად ენერგოეფექტურობაზე სერტიფიცირებული/სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ახალი აშენებული შენობის ნულოვანი პროცენტული წილი. ასევე, არ გაზომილა იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად. მონაცემები არ მოიპოვებოდა არც ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შექმნილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტულ მაჩვენებელზე. აღსანიშნავია, რომ აქტივობების განხორციელების კუთხით 2021 წელთან შედარებით დაფიქსირდა მნიშვნელოვანი პროგრესი, თუმცა მაღალი რჩება ჯერ არ დაწყებული აქტივობების რაოდენობა. რიგი აქტივობების დაწყება დაგეგმილია 2023 წელს.

მრეწველობის სექტორში, პროგრესია დაფიქსირებული, კერძოდ, გაუმჯობესდა მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლის მხრივ არსებული მდგომარეობა. ამოცანის დონეზე წარმატებით შესრულდა სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება ცემენტის და აზოტის წარმოების სამრეწველო პროცესებიდან და ამ სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან. 100%-ით განხორციელდა ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით ჩანაცვლების აქტივობა.

სოფლის მეურნეობის სექტორში, მცირედი პროგრესია კანონმდებლობის და პოლიტიკის შემუშავების კუთხით. გაზრდილია ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის პროგრამებში. შემუშავებულია და გამოქვეყნებულია ანალიტიკური და კვლევითი დოკუმენტი კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის დარგში. ასევე გარკვეული წინსწვლაა სამიზნე ჯგუფების ცნობიერების ამაღლების აქტივობების განხორციელების კუთხით. ამ სექტორში ასევე მაღალია ჯერ არ დაწყებული აქტივობების რაოდენობა.

ნარჩენების მართვის სექტორში, დაფიქსირდა პროგრესი უკანონო და სტიქიური ნაგავსაყრელების დახურვა/დასუფთავების მიმართულებით, ასევე ნარჩენების სეპარაციის და გადამუშავების კუთხითაც. გარკვეული პროგრესია ნარჩენების მართვის შესახებ მონაცემების შეგროვების და ცნობიერების ამაღლების აქტივობების განხორციელების მხრივ. ამასთან, კვლავ გამოწვევად რჩება მონაცემების არ არსებობა ამოცანის დონის ინდოკატორების შესახებ.

სატყეო სექტორში, გაზრდილია დეგრადირებული ტყის ფართობი, რომელზეც განხორციელდა აღდგენითი სამუშაოები, ასობით ჰექტარზე განხორციელდა ტყის აღდგენა-გაშენების და მოვლის სამუშაოები სხვადასხვა რეგიონში. მკვეთრად გაიზარდა მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობი ჰექტარში, მომზადდა ტყის მართვის გეგმები ყველა სამიზნე მუნიციპალიტეტისთვის. ასევე მნიშვნელოვანი პროგრესი დაფიქსირდა უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობის კუთხით და დაცული ტერიტორიების ისეთი მართვის გეგმების პროცენტული წილის თვალსაზრისით, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები.

შესავალი

წინამდებარე წლიური მონიტორინგის ანგარიში შეიცავს ინფორმაციას საქართველოს მთავრობის მიერ 2021 წლის 8 აპრილის N167 დამტკიცებული საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიისა და 2021 – 2023 წლების სამოქმედო გეგმის” 2021-2022 წლების განმავლობაში განხორციელების მდგომარეობის თაობაზე. კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა“ (CSAP) არის დოკუმენტი, რომელიც ასახავს გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის (UNFCCC) პარიზის შეთანხმების ფარგლებში „საქართველოს განახლებულ ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის“ დოკუმენტში (NDC) სათბურის აირების ემისიების შემცირების გრძელვადიან ხედვას 2030 წლისთვის. ის შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს და კლიმატის საბჭოს კოორდინაციით და შეიცავს კლიმატის ცვლილების შერბილების აქტივობებს შვიდ სექტორში: 1. ენერჯის გენერაცია და გადაცემა, 2. ენერჯის მოხმარება სატრანსპორტო სექტორში, 3. ენერჯის მოხმარება შენობებში, 4. ენერჯის მოხმარება მრეწველობაში და სამრეწველო პროცესები, 5. სოფლის მეურნეობა, 6. ნარჩენების მართვა და 7. სატყეო მეურნეობა.

შვიდივე სექტორში სათბური აირების ემისიების შემცირებისასთვის, სტრატეგიით განსაზღვრულია 7 მიზანი:

1. 2030 წლისთვის, ენერჯის გენერაციისა და გადაცემის სექტორში, სათბურის აირების ემისიების, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, 15%-ით შემცირება;
2. 2030 წლისთვის, ტრანსპორტის სექტორში, სათბურის აირების ემისიების, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, 15%-ით შემცირება;
3. შენობების სექტორში დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
4. 2030 წლისთვის, საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან შედარებით, სათბურის აირების ემისიების 5%-ით შესამცირებლად, მრეწველობის სექტორის დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარების ხელშეწყობა, კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
5. სოფლის მეურნეობის სექტორის დაბალნახშირბადიანი განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
6. ნარჩენების სექტორის დაბალნახშირბადიანი განვითარების ხელშეწყობა კლიმატგონივრული და ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და მომსახურებების წახალისებით;
7. 2030 წლისთვის, სატყეო სექტორის მიერ ნახშირბადის შთანთქმის შესაძლებლობის, 2015 წელს დაფიქსირებულ დონესთან შედარებით, 10%-ით გაზრდა.

სტრატეგიით განსაზღვრულია სულ 24 ამოცანა.

სტრატეგიით განსაზღვრული ამოცანები

ენერჯის გენერაციის სექტორში:

1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა

2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება
3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება
4. ენერჯეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება

ტრანსპორტის სექტორში:

1. ავტოპარკში დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა
2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება
3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება
4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება

შენობების სექტორში:

1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა
2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე
3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების, შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება
4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა
5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება

მრეწველობის სექტორში:

1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიების დონის შემცირება
2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება

სოფლის მეურნეობის სექტორში:

1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა
2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება

ნარჩენების სექტორში:

1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირების ემისიების შემცირება
2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა

3. ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება
4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება

სატყეო სექტორში:

1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა
2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა
3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება

ანგარიში მოიცავს ინფორმაციას CSAP-ის განხორციელების ორწლიანი პერიოდის შესახებ, 2021 წლის 1 იანვრიდან 2022 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით. ვინაიდან სტრატეგიის სამოქმედო გეგმით განხორციელებული აქტივობების განხორციელება დაიწყო სტრატეგიის ოფიციალურად დამტკიცებამდე, საანგარიშგებო პერიოდი მოიცავს პირველი იანვრიდან დამტკიცებამდე, 8 აპრილამდე განხორციელებულ აქტივობებსაც. წლიური ანგარიში, თავის მხრივ წარმოდგენს მონაცემებს 2022 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით.

წლიური ანგარიში შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კლიმატის ცვლილების სამმართველოს კოორდინირებით პასუხისმგებელი უწყებებისგან მიღებული სტატუს ანგარიშების საფუძველზე. მონაცემები შეგროვებულ იქნა კლიმატის ცვლილების მონაცემთა მართვის ელექტრონული სისტემის საშუალებით, რომელიც შემუშავდა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და კავკასიის გარემოსდაცვითი რეგიონული ცენტრის (REC Caucasus) თანამშრომლობით.

კლიმატის ცვლილების სამმართველომ უზრუნველყო, რომ წარმოდგენილი წლიური ანგარიში შესაბამისობაში ყოფილიყო „პოლიტიკის დაგეგმვის, მონიტორინგისა და შეფასების წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 20 დეკემბრის N629 დადგენილებით განსაზღვრულ წლიური ანგარიშის შემუშავების მოთხოვნებთან.

წლიური ანგარიშის პროექტი განხილულ და შეთანხმებულ იქნა საქართველოს მთავრობის 15 იანვრის N54 დადგენილებით შექმნილი უწყებათშორისი სათათბირო ორგანოსთან, კლიმატის ცვლილების საბჭოსთან. საბჭოს ხელმძღვანელობს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრი.

ზოგადი პროგრესი

წინამდებარე ანგარიში ასახავს აქტივობების განხორციელების და ამოცანების შესრულების მხრივ მდგომარეობას ორწლიან პერიოდში, 2021 წლის 1 იანვრიდან 2022 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით. ის აანალიზებს იმას, თუ რამდენად ხორციელდება საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებები პასუხისმგებელი უწყებების მიერ და აანალიზებს ამ აქტივობების შედეგად კლიმატის ცვლილების 7 სექტორში სტრატეგიით დასახული ამოცანების შესრულებას. ანგარიში არ შეეხება სტრატეგიის მიზნებისა და გავლენის მიღწევის ანალიზს, რომელიც შუალედური და საბოლოო შეფასების ამოცანაა.

2021 წელს უნდა დაწყებულიყო სამოქმედო გეგმის ფარგლებში დაგეგმილი 66 აქტივობიდან ყველა, თუმცა, სამოქმედო გეგმის თანახმად, ყველა მათგანი გრძელდება სამი წლის მანძილზე - მათი 74,4% უნდა დასრულდეს 2023 წლის მე-4 კვარტალში, სამოქმედო გეგმის დასასრულს, 12% - 2023 წლის მე-2 კვარტალში, 10,6% - მე-3 კვარტალში, ხოლო 3% - I კვარტალში. წლიური ანგარიში იძლევა გარკვეულ წარმოდგენას იმაზე, თუ რამდენად გეგმის შესაბამისად ასრულებენ უწყებები აქტივობებს, თუ რამდენად ჰქონდა ადგილი აქტივობების დაგვიანებით დაწყებას (ჯერ არ დაწყებულა). 2022 წლის ანგარიშში ასევე ასახულია ინფორმაცია, თუ როგორია დასახული ამოცანების შესრულების პროგრესი მათი ინდიკატორების საბაზისო და 2022 წლის შუალედურ სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით, რაც შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავების შესაძლებლობას იძლევა.

პროგრესი ამოცანების დონეზე

სამოქმედო გეგმაში 24 ამოცანა წარმოდგენილია 31 ამოცანის შედეგის ინდიკატორით. 2022 წელს სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული ამოცანების შედეგის ინდიკატორების სამიზნე მაჩვენებლების მიღწევის კუთხით პროგრესი შეინიშნებოდა 10 ამოცანისთვის განკუთვნილი ჯამში 13 ამოცანის შედეგის ინდიკატორთან მიმართებით. 8 ინდიკატორის შემთხვევაში იყო ნულოვანი პროგრესი, ორის შემთხვევაში შედეგი გაუარესდა, ხოლო 10 ამოცანის შედეგის ინდიკატორთან დაკავშირებით მონაცემები არ იყო ხელმისაწვდომი.

საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით ამოცანის შედეგების ინდიკატორების გაუმჯობესებული მაჩვენებლები დაფიქსირდა 11 ამოცანის შემთხვევაში:

- 1.4 - ენერგეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება
- 2.1 - დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში
- 2.4 - ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება
- 3.5 - ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება

- 4.1 - თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის ღონის შემცირება
- 4.2 - მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება
- 5.2 - სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება
- 6.4 - მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება
- 7.1 - დეგრადირებული ტყის აღდგენა
- 7.2 - ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა
- 7.3 - კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება

საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით ამოცანის შედეგების ინდიკატორების მაჩვენებლები არ გაუმჯობესებულა შემდეგი ამოცანების შემთხვევაში:

- 1.1 - განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა
- 1.2 - თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება
- 1.3 - საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება
- 2.2 - წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება
- 2.3 - მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება

ცალკეული ამოცანის შედეგების ინდიკატორების თაობაზე მონაცემების ნაკლებობა გამოიკვეთა შემდეგი ამოცანების მიმართებით:

- 3.1 - შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა
- 3.2 - მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე
- 3.3 - საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება
- 3.4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმელების გამოყენების ხელშეწყობა
- 5.1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა
- 6.1 - არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება
- 6.2 - ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა
- 6.3 - ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება

2022 წლის საშულოვადიანი სამიზნე მაჩვენებელი მიღწეულ და გადაჭარბებულ იქნა შემდეგი 9 ამოცანის შემთხვევაში:

- 1.1 - განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა

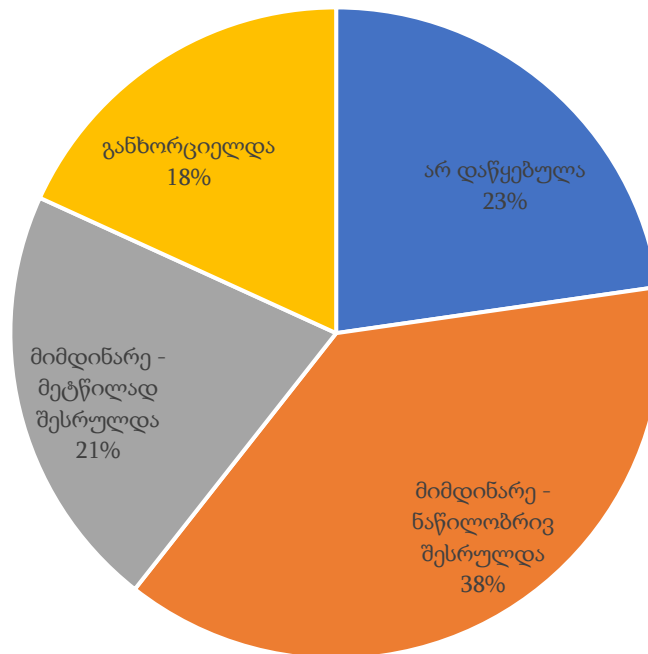
- 1.4 - ენერგეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება
- 2.1 - დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში
- 2.4 - ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება
- 3.5 - ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება
- 4.1 - თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება
- 5.2 - სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება
- 6.4 - მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება
- 7.2 - ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა
- 7.3 - კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება

მონაცემთა წერტილი	თარიღი	1.1	1.4	2.1		2.4	3.5	4.1		5.2	6.4	7.2	7.3
		განხილვადი ენერჯია	პოლიტიკის დოკუმენტების ენერგეტიკის სექტორში	დაბალი ემისიანი ავტომობილები	პირირიდული ავტომობილების წილი	ტექნიკური ინსპექტირებაზე დახარჯვების წილი	ავტომობილების წილი	ინიციატივები ტრასპორტის სექტორში	ენერგოეფექტურობის საკითხით კადრების გადამზადება	ემისიები სამრეწველო სექტორში (კტ CO2 ეკვ.)	კლიმატგონივრული მიდგომები სოფლის მეურნეობაში	ნარჩენების მართვის სისტემა	ტყის მდგრადი მართვა
საბაზისო		2018 - 78%	2020 - 7	2019 - 4.91%	2019 - 55%	2020 - 0	0%	2020 - 968	2020 - 2547	-	2020 - 0%	2019 - 0 ჰა	2020 - 10
საშუალო	2022	72%	9	5.5%	54%	1	0%	1083	2919	10%	50%	150807 ჰა	20
	2024	76%	12	6.7%	50%	2	30%	2023 - 1139	2023 - 3105	30%	70%	300000 ჰა	25
	2026	82%	20	9.8%	45%	3	60%	-	-	40%	80%	350000 ჰა	28
	2028	85%	26	15%	40%	4	80%	-	-	50%	90%	402000 ჰა	30
საბოლოო	2030	87%	30-ზე მეტი	20%	30%	5	100%	-	-	60%	100%	450000 ჰა	30-ზე მეტი
ფაქტური შესრულება		72%	22	7.26%	35.85%	1	4.6%	852.11	2305.99	10%	50%	266177 ჰა	20
მიზნის მიღწევა (2022წ)		100%	244%	132%	383%	100%	105%	127%	126%	100%	100%	177%	100%

პროგრესი აქტივობების დონეზე

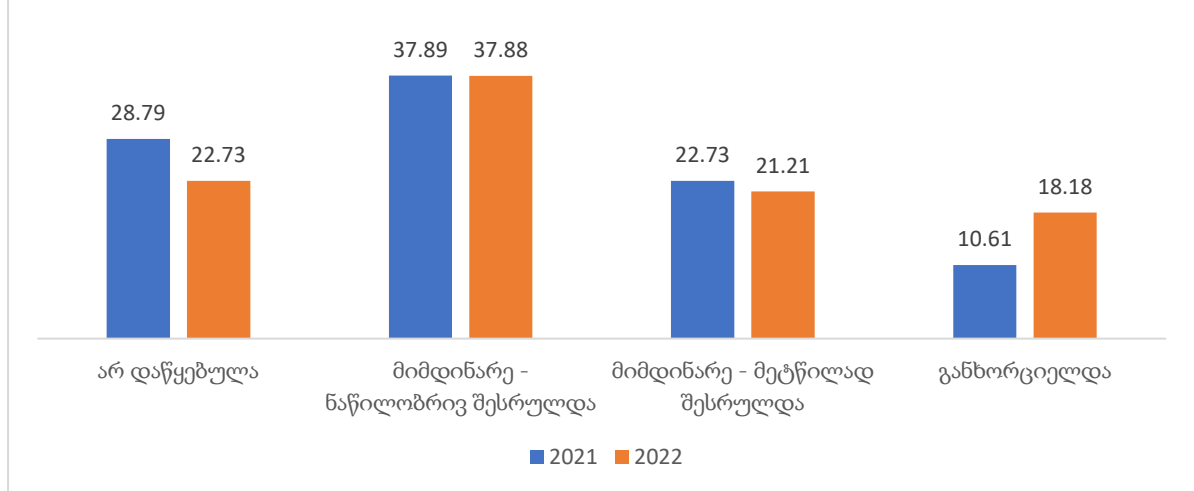
საერთო ჯამში 66 აქტივობიდან, 2021-2022 წლების განმავლობაში, განხორციელდა 12 აქტივობა (18,18%), 14 აქტივობა განხორციელდა მეტწილად (21.21%), ნაწილობრივ განხორციელდა 25 აქტივობა (37,88%). ხოლო არ დაწყებულა 15 აქტივობა (22,73%). ამდენად, აქტივობების 59,09% განხორციელების სხვადასხვა ეტაპზეა. 18,18% კი დასრულდა გეგმაზე ადრე.

აქტივობების განხორციელების დონე მათი სტატუსების მიხედვით

აღსანიშნავია, რომ 2021 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებთან შედარებით გაიზარდა განხორციელებული აქტივობების რიცხვი, ამასთან უმნიშვნელოდ შემცირდა მეტწილად განხორციელებული აქტივობების და უცვლელი დარჩა ნაწილობრივ შესრულებული აქტივობების რაოდენობა. აღნიშნული აიხსნება სამოქმედო გეგმის შესრულების პოზიტიური დინამიკით. რიგმა ნაწილობრივ და მეტწილად განხორციელებულმა აქტივობებმა გადაინაცვლა განხორციელებულის სტატუსის მქონე აქტივობებში, ხოლო რიგმა არ დაწყებულმა აქტივობებმა გადაინაცვლა მეტწილად ან ნაწილობრივ განხორციელებულ აქტივობებში. აქედან ნაწილობრივ განხორციელებული აქტივობების რიცხვი ყველაზე დიდია. კვლავ გამოწვევად რჩება არ დაწყებული აქტივობების რაოდენობა, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ მათი რაოდენობა 2021 წლის დეკემბერთან შედარებით, 28,79%-დან 22,73%-მდე შემცირდა.

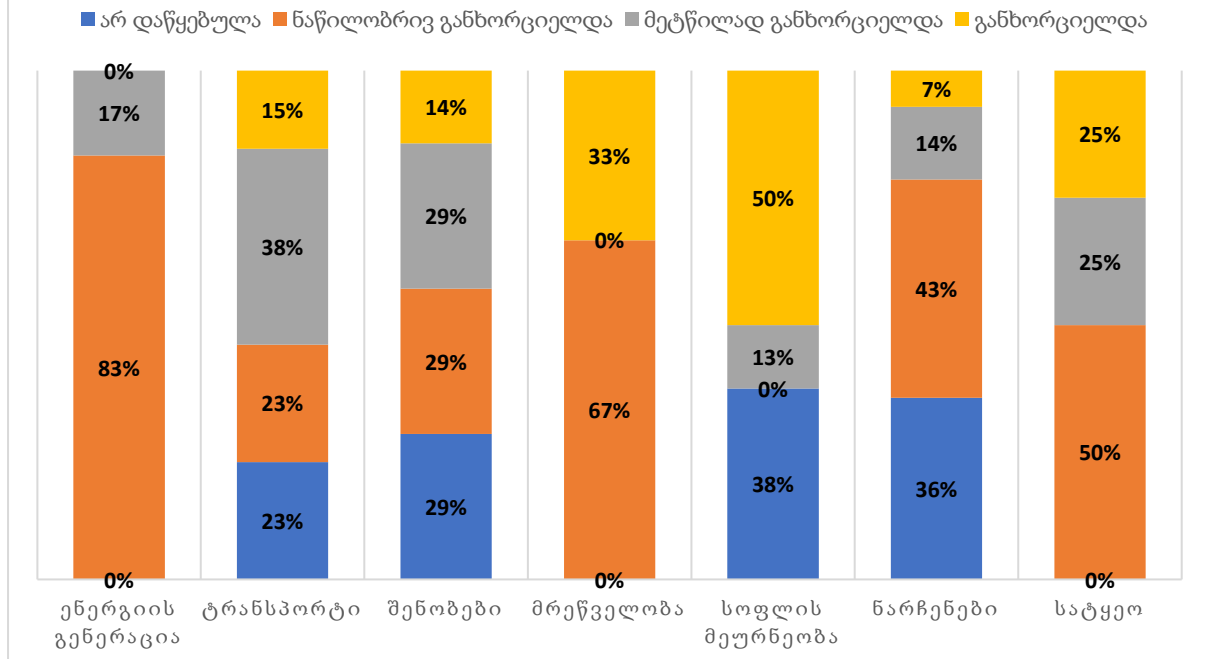
აქტივობების განხორციელების დონე მათი სტატუსების მიხედვით 2021 წელთან შედარებით

სამოქმედო გეგმის განხორციელების დონე აქტივობების სტატუსების (მდგომარეობის) ჭრილში განსხვავდება სექტორების მიხედვით. ყველაზე მეტი წილი აქტივობებისა, რომლებიც სრულად განხორციელდა (50%), გვხვდება სოფლის მეურნეობის სექტორში. ყველაზე მეტი წილი აქტივობებისა, რომლებიც მეტწილად განხორციელდა (38%), გვხვდება ტრანსპორტის სექტორში, ხოლო ენერჯის გენერაციის სექტორზე მოდის ყველაზე მაღალი წილი ნაწილობრივ განხორციელებული აქტივობებისა (83%).

სოფლის მეურნეობის და ნარჩენების სექტორებში ყველაზე მაღალია იმ აქტივობების პროცენტული წილი, რომლებიც არ დაწყებულა (38% და 36% შესაბამისად). ენერჯის გენერაციისა, მრეწველების და სატყეო სექტორებში კი ასეთი სტატუსის მქონე აქტივობათა რაოდენობაა 0.

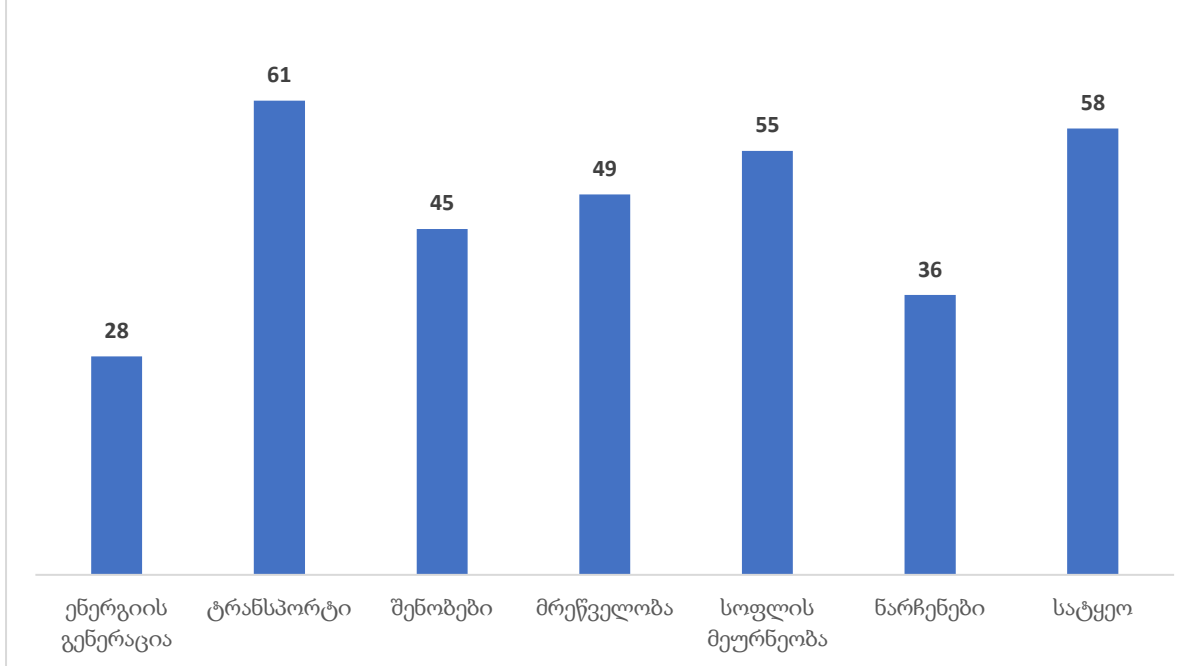
განხორციელების დონე სექტორების მიხედვით

2021 წელთან შედარებით პოგრესი დაფიქსირდა შენობების და სატყეო სექტორებში. შენობების სექტორში იმატა განხორციელებული აქტივობების რაოდენობამ (0%-დან 14%-მდე), მეტწილად განხორციელებული აქტივობების რაოდენობამ (14%-დან 29%-მდე), ნაწილობრივ განხორციელებული აქტივობების რაოდენობამ (21%-დან 29%-მდე) და შესაბამისად იკლო არდაწყებული აქტივობების რაოდენობამ (64%-დან 29%-მდე). სატყეო სექტორში იმატა განხორციელებული აქტივობების რაოდენობამ (13%-დან 25%-მდე), მეტწილად განხორციელებული აქტივობების რაოდენობამ (0%-დან 25%-მდე) და შემცირდა ნაწილობრივ განხორციელებული აქტივობების რაოდენობა (88%-დან 50%-მდე).

სამოქმედო გეგმის **განხორციელების პროგრესი** (განხორციელების პროცენტული მაჩვენებელი) განსხვავებულია ასევე სექტორების მიხედვით. ჯამში, საანგარიშგებო პერიოდში, მთელი სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროგრესია 47,28%. 2021 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით ეს მაჩვენებელი შეადგენდა 35,15%. მიუხედავად პროგრესისა, შესრულების პროცენტი დაბალია და სამწლიანი სამოქმედო გეგმის დასრულებამდე დარჩა მხოლოდ ერთი წელი, შესაბამისად იზრდება რისკი იმისა, რომ ვადის დასრულებამდე ვერ მოხერხდება სამოქმედო გეგმის სრულად განხორციელება. განხორციელების ყველაზე მაღალი პროგრესი შეინიშნება ტრანსპორტის (61%), სატყეო (58%) და სოფლის მეურნეობის (55%) სექტორებში, ხოლო ყველაზე დაბალი პროგრესი ენერჯის გენერაციის სექტორებში (28%).

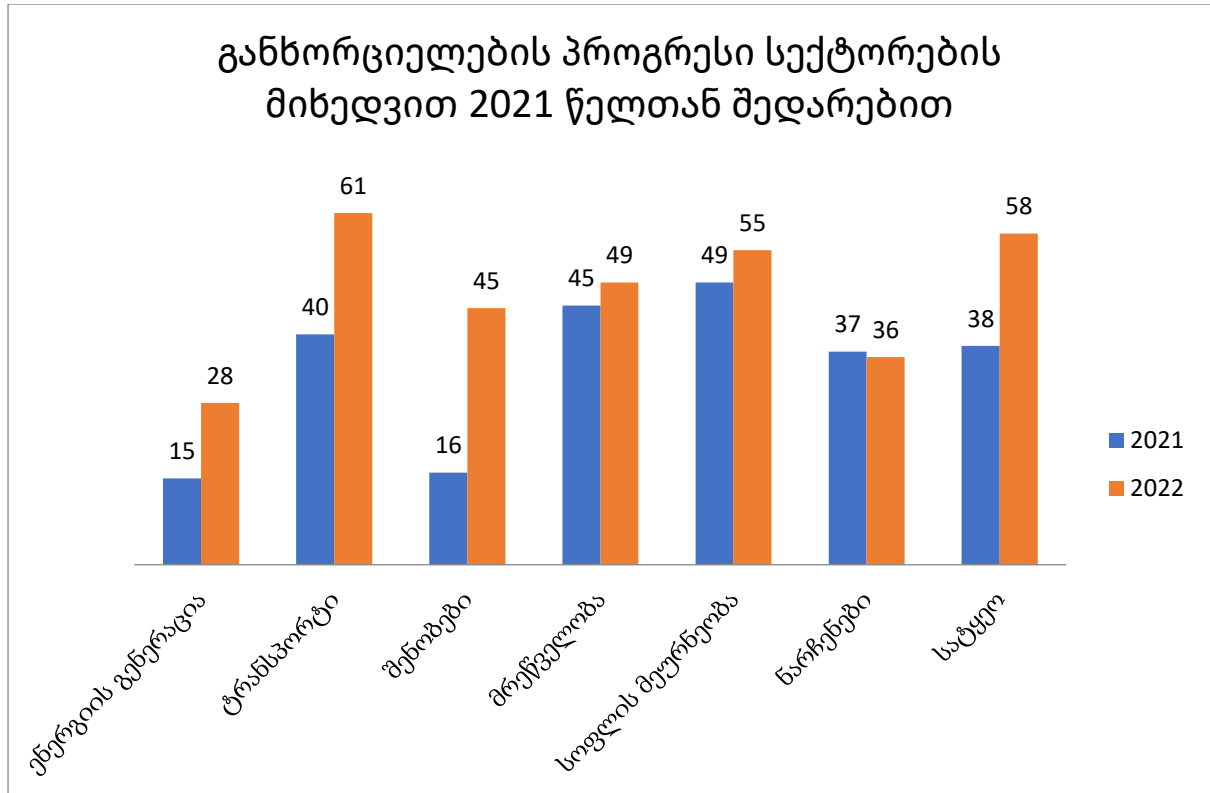
განხორციელების პროგრესი სექტორების მიხედვით

აღსანიშნავია, რომ 2021 წლის 31 დეკემბერთან შედარებით განხორციელების პროგრესი დაფიქსირდა ყველა სექტორში ნარჩენების სექტორის გარდა. მიუხედავად იმისა, რომ ენერჯის გენერაციის სექტორში ყველაზე დაბალია შესრულების მაჩვენებელი, მისი განხორციელების პროგრესი 2021 წლის 31 დეკემბერთან შედარებით თითქმის გაორმაგდა. ასევე თითქმის სამჯერ გაიზარდა განხორციელების პროგრესი შენობების სექტორში. მნიშვნელოვნად გაიზარდა განხორციელების მაჩვენებელი ტრანსპორტისა (21% პროცენტული პუნქტით) და სატყეო (20% პროცენტული პუნქტით) სექტორებშიც.

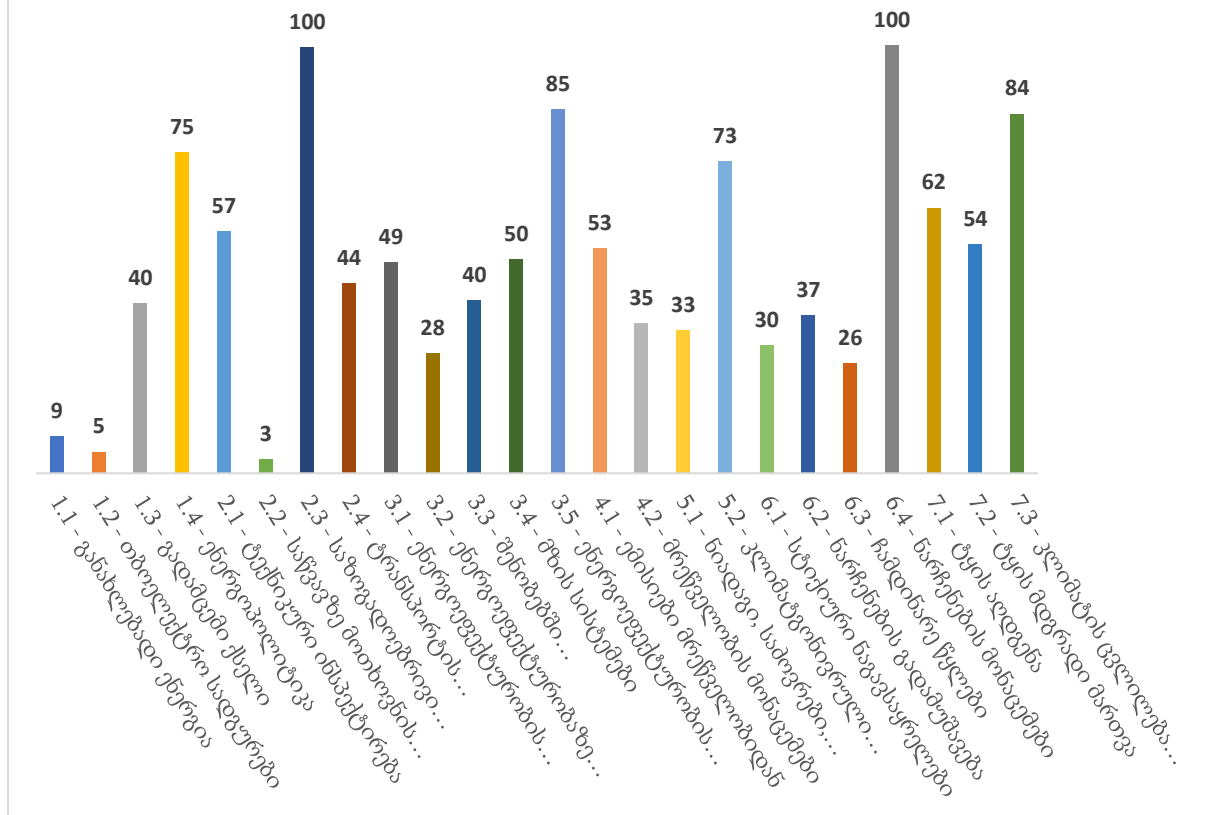

განხორციელების პროგრესი სექტორების მიხედვით 2021 წელთან შედარებით

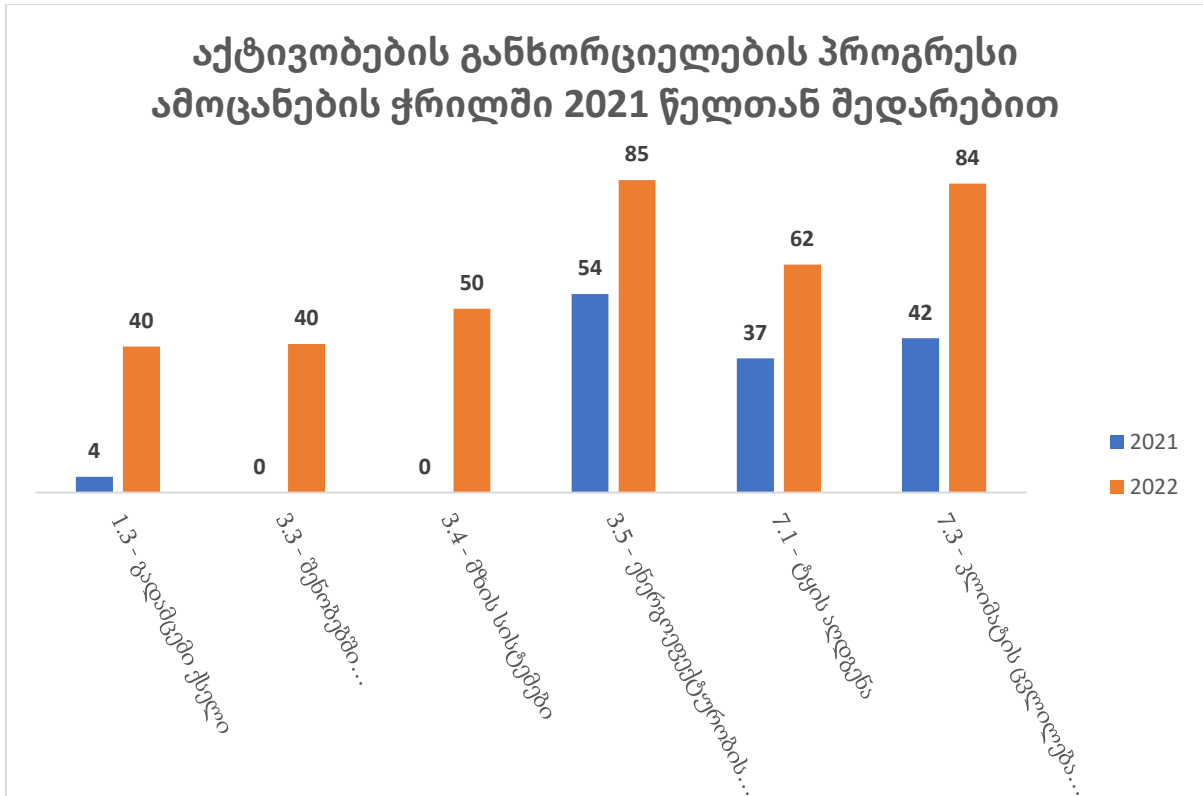
24 სხვადასხვა ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილმა აქტივობებმა გამოავლინა განხორციელების პროგრესის განსხვავებული მაჩვენებლები. **ამოცანების ქრილში განხორციელების პროგრესის** ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა ამოცანა 6.4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარების, ამოცანა 2.3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისების, ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადების და ამოცანა 7.3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარების შეთხვევაში, რომლებიც, შესაბამისად, 100%, 100%, 85% და 84%-ით შესრულდა.

აქტივობების განხორციელების პროგრესი ამოცანების ჭრილში

2021 წლის 31 დეკემბერთან შედარებით ამოცანების ჭრილში ზრდა თითქმის ყველა ამოცანის შემთხვევაში დაფიქსირდა. განხორციელების პროგრესის მნიშვნელოვანი ზრდა დაფიქსირდა შემდეგი ამოცანების შემთხვევაში: ამოცანა 3.4 წყლის გაცხელებისთვის შხის ენერჯიის და ენერჯიის ეფექტურობის გაზრდის ხელშეწყობა (50% პროცენტული პუნქტით), ამოცანა 7.3. კლიმატის ცვლილების გამომწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება (42% პროცენტული პუნქტით), და ამოცანა 3.3 შენიშნებში ენერჯიის ეფექტურობის გაზრდის და ენერჯიის ეფექტურობის გაზრდის დამონტაჟების წახალისება (40% პროცენტული პუნქტით).

აქტივობების განხორციელების პროგრესი ამოცანების ყრილში 2021 წელთან შედარებით

სამოქმედო გეგმა 50 და მეტი პროცენტით ასევე განხორციელდა მრეწველობის სექტორში ემისიების შემცირების (ამოცანა 4.1), ტყის მდგრადი მართვის (ამოცანა 7.2), ტრანსპორტის ტექნიკური ინსპექტირების (ამოცანა 2.1), ტყის აღდგენის (ამოცანა 7.1), კლიმატგონივრული მიდგომების (ამოცანა 5.2.), ენერგოპოლიტიკის დოკუმენტების შემუშავების (ამოცანა 1.4), ტყის მართვაში კლიმატის ცვლილების განთვალისწინების (ამოცანა 7.3), ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადების (ამოცანა 3.5), საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ხელშეწყობის (ამოცანა 2.3) და მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარების (ამოცანა 6.4) ამოცანების კუთხით.

წარმატებული მაგალითები

ამოცანა 6.4 - მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება

საანგარიშგებო პერიოდში 95%-ით შესრულდა ამოცანა 6.4-ის „მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება“ აქტივობები. ამ ამოცანის ფარგლებში დაგეგმილი იყო ერთი აქტივობა - ნარჩენების სექტორისთვის მონაცემების შეკრებისა და განახლების კონსოლიდირებული პროცესის ჩამოყალიბება. აღნიშნული აქტივობის შედეგებად სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული იყო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ დაწყებულია ნარჩენების სტატისტიკის წარმოება; ემისიების შესახებ ანგარიშები ეყრდნობა წყაროებს და მონაცემებს (მათ შორის, ინსინერაცია და კომპოსტირება).

საანგარიშგებო პერიოდში საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ დაიწყო ნარჩენების შესახებ სტატისტიკის წარმოება. მუნიციპალური ნარჩენების შესახებ

მონაცემები უკვე გამოქვეყნებულია ვებ გვერდზე. მიმდინარეობს მუშაობა ნარჩენების შესახებ დამატებითი მაჩვენებლების წარმოების შესაძლებლობის განსასაზღვრად. სათბურის აირების ემისიების ეროვნული ინვენტარიზაციის დოკუმენტი კი თავის მხრივ ეყრდნობა სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნებულ წყაროებს და მონაცემებს.

ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადების

GIZ-ის ტექნიკური დახმარების ფარგლებში შემუშავდა და განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის მიერ დამტკიცდა განახლებადი ენერჯის ტექნოლოგიის მემონტაჟეთა გადამზადების ოთხი მოკლევადიანი საკვალიფიკაციო პროგრამა: ა) მზის ფოტოელექტრული სისტემების მონტაჟი; ბ) მზის თერმული სისტემების მონტაჟი; გ) ბიომასის ბოილერების და ღუმელების მონტაჟი; დ) ზედაპირული გეოთერმული სისტემების და თბური ტუმბოების მონტაჟი.

საკვალიფიკაციო/სასერთიფიკაციო პროგრამების განხორციელებისთვის, 2021 წლის შემოდგომაზე აკრედიტაცია მიენიჭა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტს, რომელმაც 2022 წლის ნოემბრის თვეში გამოაცხადა მიღება სასერტიფიკაციო სასწავლო კურსზე. აღნიშნული კურსი უკვე წარმატებით დაასრულა და ზემოთ აღნიშნული 4 პროფესიისთვის ცოდნისა და უნარების დამადასტურებელი სერტიფიკატი გადაეცა 37 პირს. კურსი სისტემატური ხასიათისაა და მასზე მიღება პერიოდულად ცხადდება.

გარდა ამისა შემუშავებულია „ენერგოეფექტურობის შესახებ“ კანონით განსაზღვრული წესი ენერგოაუდიტორთა სერტიფიცირების და აკრედიტაციის შესახებ EU/KfW-ს მიერ დაფინანსებული ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში. აღნიშნული წესის მიზანია ენერგოაუდიტორების (როგორც შენობების, ასევე სამრეწველო სექტორის ენერგოაუდიტორებისთვის) აკრედიტაციისა და სერტიფიცირების სისტემის ჩამოყალიბებისთვის შესაბამისი პროცედურების დადგენა.

ამასთანავე, შემუშავებულია ენერგოეფექტურობის კანონის მე-14 მუხლით განსაზღვრული სატრენინგო პროგრამები. აღნიშნული საკვალიფიკაციო პროგრამების დამტკიცება აკრედიტაციისა და სერტიფიცირების სისტემის ჩამოყალიბების ერთ-ერთი წინაპირობაა. ასევე, შემუშავებულია ენერგოაუდიტორებისთვის საგანმანათლებლო და გადამზადების პროგრამები, რაშიც იგულისხმება სასწავლო მასალებისა და კურიკულუმის მოსამზადებელი კონცეფციის შემუშავება.

აქტივობების განხორციელების მხრივ ყველაზე პრობლემატურ მიმართულებებს მიეკუთვნება **ენერჯის გენერაციის სექტორი**, სადაც ყველაზე დაბალი პროგრესია ორი ამოცანის - თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება (ამოცანა 1.1) და თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება (ამოცანა 1.2) მიმართულებით. ასევე დაბალი პროგრესია

ტრანსპორტის სექტორებში წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისების (ამოცანა 2.2) კუთხით.

აქტივობების განხორციელების პროგრესი ამოცანების ქრილში	
ამოცანები	%
2.2 - საწვავზე მოთხოვნის შემცირება	3
1.2 - თბოელექტრო სადგურები	5
1.1 - განახლებადი ენერჯია	9
6.3 - ჩამდინარე წყლები	26
3.2 - ენერგოეფექტურობაზე ინფორმირება	28
6.1 - სტიქიური ნაგავსაყრელები	30
5.1 - ნიადაგი, საძოვრები, პირუტყვის კვება	33
4.2 - მრეწველობის მონაცემები	35
6.2 - ნარჩენების გადამუშავება	37
1.3 - გადამცემი ქსელი	40
3.3 - შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომები	40
2.4 - ტრანსპორტის ინოვაციური მიდგომები	44
3.1 - ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირება	49
3.4 - მზის სისტემები	50
4.1 - ემისიები მრეწველობიდან	53
7.2 - ტყის მდგრადი მართვა	54
2.1 - ტექნიკური ინსპექტირება	57
7.1 - ტყის აღდგენა	62
5.2 - კლიმატგონივრული მიდგომები	73
1.4 - ენერგოპოლიტიკა	75
7.3 - კლიმატის ცვლილება ტყის მართვაში	84
3.5 - ენერგოეფექტურობის კადრები	85
2.3 - საზოგადოებრივი ტრანსპორტი	100
6.4 - ნარჩენების მონაცემები	100

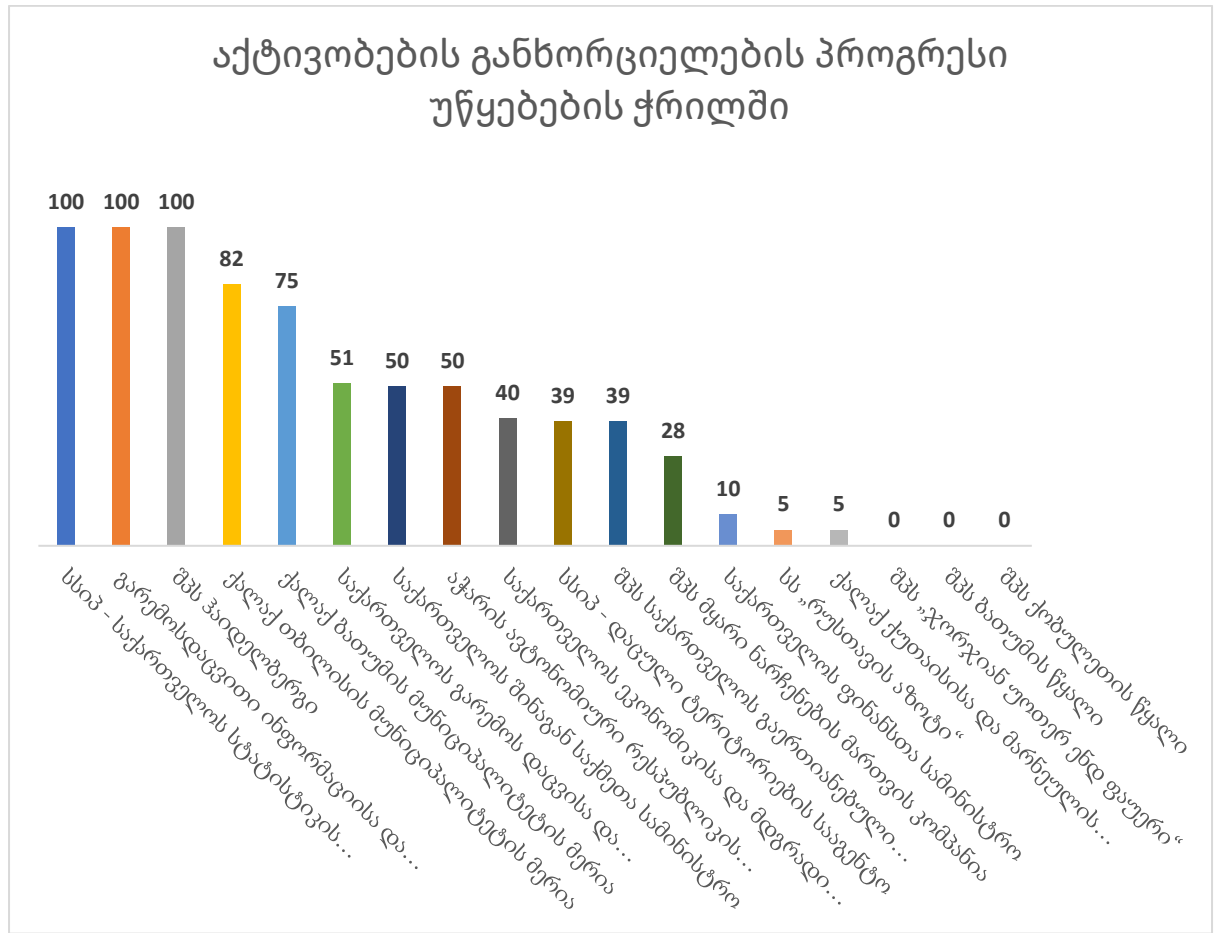
უშუალოდ აქტივობების ქრილში, სათბურის აირების ემისიების შემცირების კონტექსტში განსაკუთრებით მნიშვნელოვან აქტივობას, რომელიც ჯერ კიდევ წინა საანგარიშგებო პერიოდში 100%-ით განხორციელდა, წარმოადგენს კომპანია „ჰაიდელბერგ ცემენტის“ მიერ ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით სრულად ჩანაცვლება, რომელიც 20-40%-ს ფარგლებში ამცირებს ენერჯიის გამოყენებას ამ საწარმოში. ასევე 100%-ით განხორციელდა ბათუმის მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებები.

წინა საანგარიშგებო პერიოდთან შედარებით პროგრესის მხრივ აღსანიშნავია, რომ ქ. თბილისის სატრანსპორტო პოლიტიკის ფარგლებში გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელების ფარგლებში მულტიმოდალური გეგმარების პრინციპების შესაბამისად განხორციელდა თამარ მეფის გამზირისა და ქეთევან დედოფლის გამზირის რეაბილიტაცია.

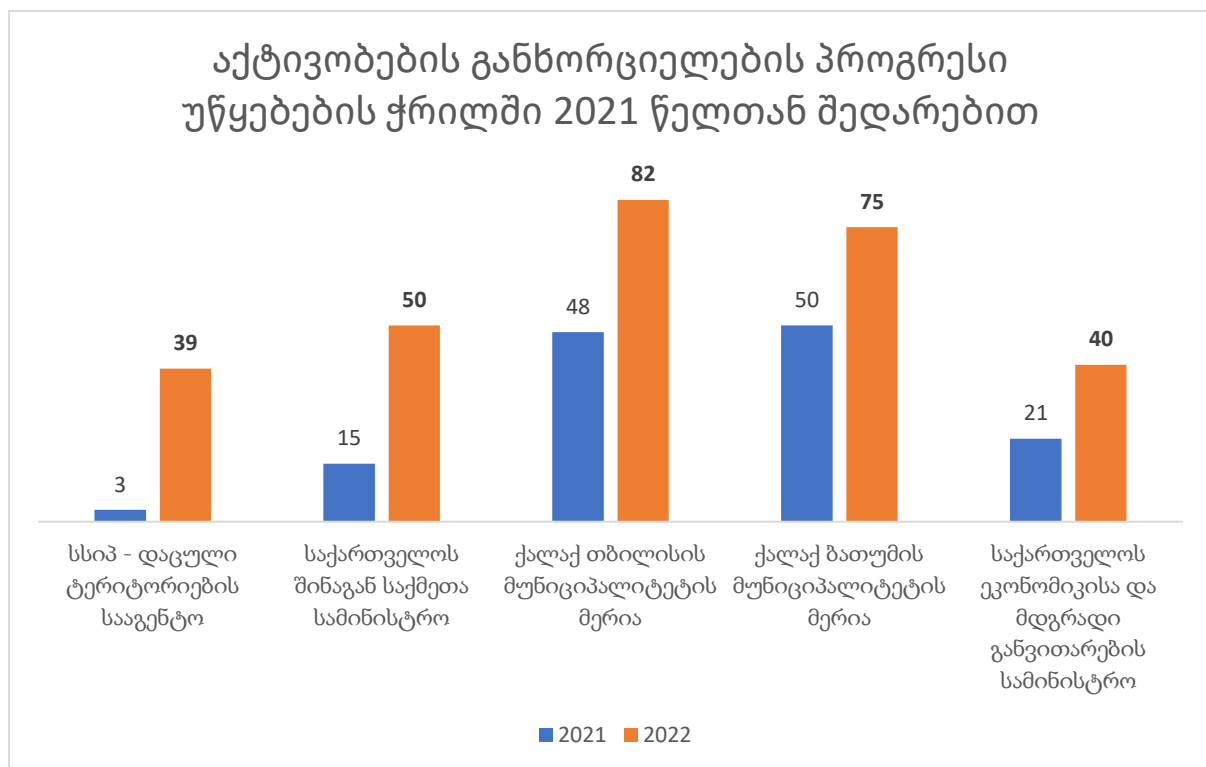
აღნიშნული აქტივობის მიზანია დედაქალაქში საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოხმარების წახალისება. ასევე, სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების ხელშეწყობის ფარგლებში უკვე მომზადებულია და გამოქვეყნებული ანალიტიკური დოკუმენტი "კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პრაქტიკები საქართველოს კონტექსტში" და ნაკელის მართვის პრაქტიკების და ხარჯსარგებლიანობის ანალიზის დოკუმენტი.

ანალიზის კიდევ ერთი განზომილებაა **განხორციელების პროგრესი განმახორციელებელი უწყებების ჭრილში**. ის გვიჩვენებს იმ პროცენტულ მაჩვენებელს, რომლითაც საანგარიშგებო პერიოდში სამოქმედო გეგმის ცალკეულ აქტივობებზე პასუხისმგებელმა უწყებებმა შეძლეს მათი განხორციელება.

განხორციელების პროგრესის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი, ჯერ კიდევ წინა საანგარიშგებო პერიოდში, აჩვენებს შპს ჰაიდელბერგ ცემენტმა და გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა. მათ 100%-ით განახორციელეს საკუთარი აქტივობები. 100%-ით ასევე განახორციელა თავის აქტივობები სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა. ყველაზე ნაკლები პროგრესი აჩვენა შპს „ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუნდამ“, შპს ბათუმის წყალმა და შპს ქობულეთის წყალმა (0%), რუსთავის აზოტმა (5%), ქალაქ ქუთაისისა და მარნეულის მუნიციპალიტეტების მერიებმა (5%) და საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ (10%).

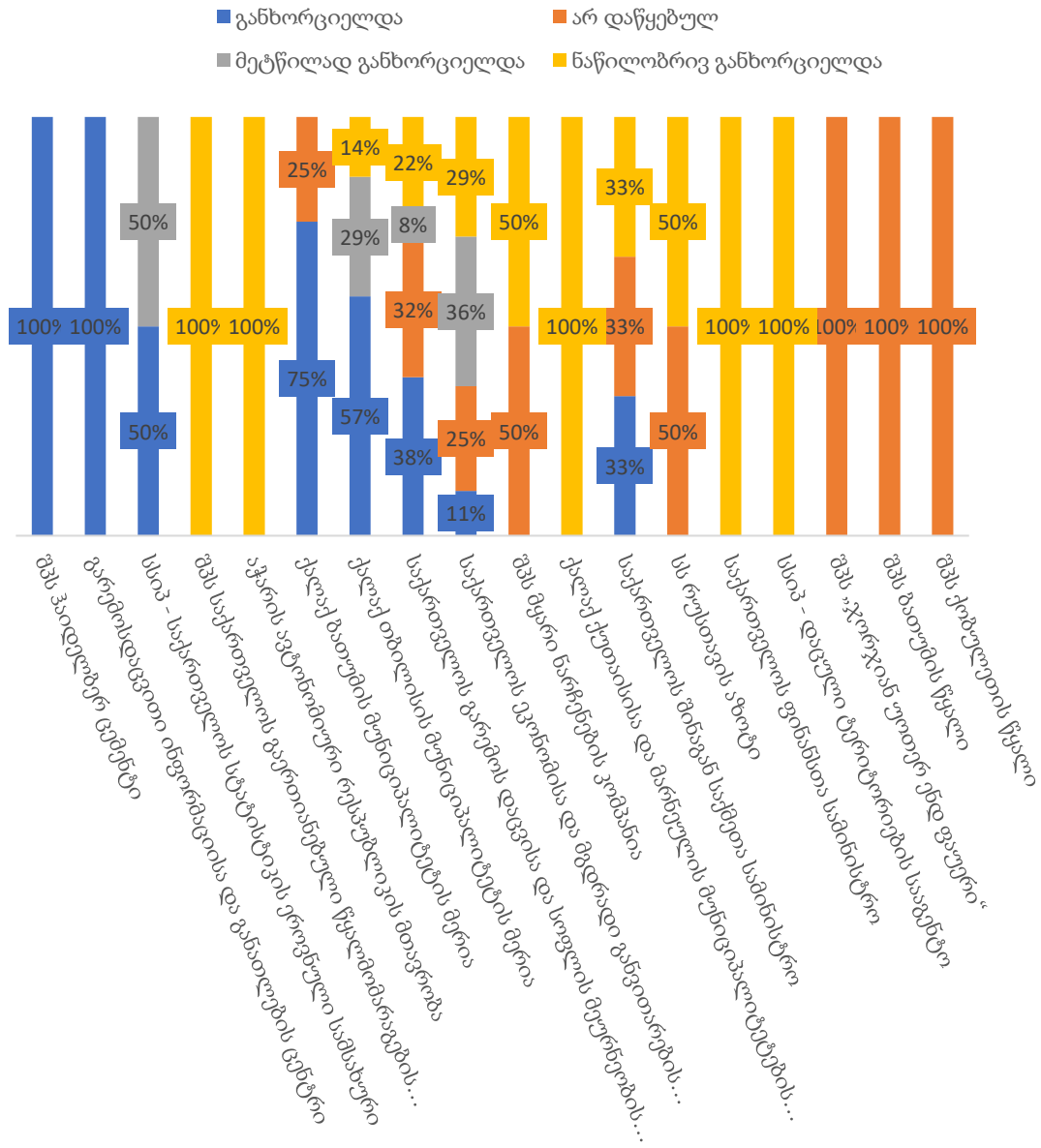

2021 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებთან შედარებით, ყველაზე დიდი პროგრესი აჩვენეს დაცული ტერიტორიების სააგენტომ (36% პროცენტული პუნქტით), შინაგან საქმეთა სამინისტრომ (35% პროცენტული პუნქტით), ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიამ (34% პროცენტული პუნქტით) და ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიამ (25% პროცენტული პუნქტით). დანარჩენი უწყებების შემთხვევაში პროგრესი 2021 წელთან შედარებით ან მცირედით (1-10% პროცენტული პუნქტით) შეიცვალა, ან უცვლელი დარჩა. აქვე აღსანიშნავია, რომ პირველი სამი ადგილი უცვლელად უკავია გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრს, შპს ჰაიდელბერგს და სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურს. ამასთან, ქ. ბათუმის და ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტების მერიები 2021 შედარებით დაწინაურდნენ და იკავებენ მე-4 და მე-5 პოზიციებს შესაბამისად. ასევე მე-13 ადგილიდან დაწინაურდა შინაგან საქმეთა სამინისტრო და ამჟამად იკავებს მე-8 პოზიციას. სს „რუსთავის აზოტი“, ქალაქ ქუთაისისა და მარნეულის მუნიციპალიტეტების მერიები, შპს „ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი“, შპს ბათუმის წყალი და შპს ქობულეთის წყალი ყველაზე დაბალი პროგრესით ბოლო ხუთ ადგილს იკავებენ.

განხორციელების დონე განმახორციელებელი უწყებების ჭრილში გვაჩვენებს, რომ არდაწყებული აქტივობები ყველაზე მეტად თავს იჩენს შპს ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერის, შპს ბათუმის წყლის და შპს ქობულეთის წყლის შემთხვევაში, რომელთაც საერთოდ არ დაუწყიათ საკუთარი აქტივობა. 50%-ია არდაწყებული აქტივობების წილი შპს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიის და სს რუსთავის აზოტის შემთხვევაში. ასევე არ დაწყებულა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს აქტივობების 32%, შინაგან საქმეთა სამინისტროს აქტივობების 33%, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს აქტივობების 25% და ქ. ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიის აქტივობების 25%.

განხორციელების დონე განმახორციელებელი უწყებების ჭრილში

დეტალური პროგრესი ამოცანების მიხედვით

ამოცანა 1.1. განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წარმოების ხელშეწყობა

2022 წელს მდგომარეობით განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წილი საქართველოს ელექტროენერჯის წარმოებაში 2021 წელთან შედარებით შემცირდა 81%-დან 78%-მდე. კერძოდ, 2022 წელს საქართველოს ჯამურ გენერაციაში 77% იყო ჰიდროელექტროსადგურების, 1% ქარის ელექტროსადგურის და 22% ბუნებრივ გაზზე მომუშავე თბოელექტროსადგურების წილი. 2021 წელს აღნიშნული მონაცემები შეადგენდა 80,5%, 0,7% და 18,8% შესაბამისად.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
1.1.1. განახლებადი ენერჯის წილი საქართველოს ელექტროენერჯის წარმოებაში	78	72	87	78	-

ამოცანა გულისხმობს ქარის და მზის ენერჯიდან ელექტროენერჯის გამომუშავების ტექნიკური და პროცედურული მხარდაჭერის სამუშაოებს, კერძოდ, 2024 წლამდე აშენებული უნდა იყოს 9 ქარის ელექტრო სადგური და 7 მზის ელექტროსადგური:

- 2022 წლის დეკემბრის თვის მდგომარეობით სადგურებზე იმერეთი - 102 მგვტ, რიკოთი-ფონა - 20 მგვტ, თბილისი - 54 მგვტ, კასპი - 54მგვტ, სამგორი - 8 მგვტ და ნიგოზა - 50 მგვტ დასრულებულია ძირითადი კვლევები და მიმდინარეობს სამშენებლო ხელშეკრულებების გაფორმება. მათი მშენებლობის დასრულება დაგეგმილია 2024 წელს. დირბულას და რუისის სადგურებთან დაკავშირებით სამშენებლო სამუშაოები დაიწყება ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევების დასრულების შემდეგ.
- მზის ელექტროენერჯის პროექტები იმყოფება განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე: უდაბნო (5 მგვტ) - მიმდინარეობს მუშაობა მშენებლობის ხელშეკრულებაზე; ფლევი (7 მგვტ) - ხელშეკრულება არ გაფორმდა; გარდაბანი (50 მგვტ) (EBRD) - მიმდინარეობს მუშაობა ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევის ხელშეკრულებაზე; მარნეული (68 მგვტ) - დაასრულა ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევები, მიმდინარეობს სამშენებლო ხელშეკრულების გაფორმების პროცესი; ჯეოსოლარი (9 მგვტ) - მიმდინარეობს მუშაობა ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევის ხელშეკრულების გაფორმებაზე.
- რაც შეეხება ჰიდროელექტროსადგურებს, მიმდინარეობს შემდეგი სამუშაოები: კირნათი (51.25 მგვტ) - ექსპლუატაციაში შესულია ნაწილობრივ (27 მგვტ); დასრულება იგეგმება 2023 წელს და სამუშაოების დაახლოებით 95% შესრულებულია. ხობი 2 (46.7 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე, სამუშაოების დაახლოებით 80% შესრულებულია. მტკვარი (53 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე, სამუშაოების დაახლოებით 80% შესრულებულია. მესტიაჭალა 1 (20 მგვტ) - შვიდა

ექსპლუატაციაში. სტორი 1 (20.03 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე, სამუშაოების დაახლოებით 85% შესრულებულია. სამყურისწყალი 2 (26.28 მგვტ) - მშენებლობა შეჩერებულია სამუშაოები მოსახლეობის პროტესტის გამო. მეტეხი 1 (36.73 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე, შეჩერებულია. დები (14.34 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე, შეჩერებულია. ჭიორა (14.15 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე, სამუშაოების დაახლოებით 50% შესრულებულია. ზოტი (46.07 მგვტ) - პროექტი იმყოფება მშენებლობის ეტაპზე, სამუშაოების დაახლოებით 55% შესრულებულია. გარდა ამისა, 2021-2022 წლების განმავლობაში ექსპლუატაციაში შევიდა სამოქმედო გეგმაში არ შესული 15 ჰესი, ჯამური დადგმული სიმძლავრით 46 მგვტ.

ამოცანა 1.2. თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესება

ამოცანა გულისხმობს ახლადაშენებული კომბინირებული თბოელექტროსადგურით ძველი დაბალი მარგი ქმედების კოეფიციენტის მქონე სადგურების ჩანაცვლების გზით თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობის გაუმჯობესებას. მაგრამ ვინაიდან ახალი თბოსადგურის ექსპლუატაციაში გაშვება იგეგმება 2024 წელს, ამოცანის შედეგის ინდიკატორი რჩება საბაზისო დონეზე.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
1.2.1. თბოსადგურებში ელექტროენერჯის გამომუშავების ეფექტიანობის მაჩვენებელი	44%	45%	50%-ზე მეტი	44	-

აქტივობა გულისხმობდა თბოელექტროსადგურებზე ტექნიკური სამუშაოების განხორციელებას და 2024 წლისთვის ერთ კომბინირებულ ციკლზე მომუშავე გაზის თბოელექტროსადგურის აშენებას. წინა საანგარიშგებო პერიოდისთვის უკვე მომზადებული იყო ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევა, თუმცა შეიცვალა თბოელექტროსადგურის ტექნიკური პარამეტრები და შესაბამისად უნდა მომზადდეს ახალი ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება.

ამოცანა 1.3. საქართველოს გადამცემ ქსელში განახლებადი ენერჯის ინტეგრაციის შესაძლებლობების გაძლიერება

2022 წელს კვლავ იგივე დონეზე დარჩა საქართველოს ენერგოსისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილიც, რადგან 2021-2022 წლის განმავლობაში მზისა და ქარის ელექტროსადგურები ექსპლუატაციაში არ შესულა.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი

		ვადიანი მაჩვენებელი			
1.3.1. საქართველოს ენერგოსისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი	0.5	0.6	18.2	0.5	-

აქტივობები გულისხმობდა საქართველოს გადამცემი ქსელის განვითარების ათწლიანი გეგმის განხორციელებას ელექტროგადამცემის კომპანიებისთვის, კერძოდ 2024 წლამდე, დაახლოებით, 1650 მგვტ. სიმძლავრის ქვესადგურის და 490 კმ. სიგრძის ელექტროგადამცემი ხაზების აშენებას ან/და გარემონტებას, და დაახლოებით, 435 მგვტ. ჯამური დადგმული სიმძლავრის ქარის და მზის სადგურების ინტეგრირებას:

- საანგარიშგებო პერიოდში მიმდინარეობდა 220/110 კვ ქვესადგური ლაჯანურის მიწის მოსწორების სამუშაოები, 220/110 კვ ქვესადგური ოზურგეთის სამშენებლო სამუშაოები და ქვესადგური ახალციხის 500 კვ და 400 კვ ფრთით გაფართოების დეტალური პროექტი (350 მვა, შესრულების 28 %), 500 კვ ქვესადგური წყალტუბოს სამშენებლო სამუშაოები (500 მვა, შესრულების 80 %), 330/220 კვ, 400 მგვა ატ ქვესადგურ გარდაბანში და შესაბამისი უჯრედების მოწყობა - მეორე ავტოტრანსფორმატორი (3 კომპლექტი 133 მვა, ატ3-2) და შესაბამისად 330 და 220 კვ უჯრედები მოწყობილია და 2022 წლის 31 დეკემბრიდან ჩართულია ტვირთის ქვეშ. ამ პროექტის ფარგლებში დარჩენილია 330/220 კვ 133 მვა მეოთხე ატ-ს მონტაჟი, რომელიც განკუთვნილია არსებული ატ3-1-ის „ა“ ფაზის ჩასანაცვლებლად. სამონტაჟო სამუშაოებმა (ატ ადგილზეა), ენერგოსისტემაში დაგეგმილი რეჟიმებიდან გამომდინარე, გადაიწია 2023 წლის აპრილის თვეში.
- დასრულდა: - 500 კვ ეგზ „კაკასიონის“ მეჭრა ქ/ს „ჯვარი 500/220“-ში - 16 კმ (2x8 კმ) - 220 კვ. ეგზ „ჯვარი-ხორგა“ – 55,7 კმ - 220 კვ ეგზ „ალავერდის“ მეჭრა ქვესადგურ მარნეულში - 33კმ (2x16.7 კმ) და ორი 220 კვ უჯრედის მოწყობა - 220 კვ ეგზ „ალავერდის“ (ალავერდი 3) ნაწილის (თბოსადგური 2-დან ალავერდის გაჭრის ადგილამდე) რეაბილიტაცია - 7.5 კმ. - 330 კვ ეგზ გარდაბანი-ადსტაფას გაორჯაჭვიანება - 21 კმ (საზღვრამდე); 220 კვ ეგზ „კოლხიდა-1“-ის რეაბილიტაცია - 66 კმ - პროექტით გათვალისწინებული 16 ცალი საყრდენი შეცვლილია. 2023 წლის 01 თებერვლიდან დაწყებულია სამუშაოები რაც ითვალისწინებს, ხაზის მთელ სიგრძეზე სადენისა და სახაზო არმატურის შეცვლას და ასევე დამატებით 4 ცალი ახალი საყრდენის მონტაჟს (არსებულის შეცვლას).
- ვინაიდან საანგარიშგებო პერიოდის განმავლობაში ქარის ან მზის ახალი ელექტროსადგური ექსპლუატაციაში არ შესულა, შესაბამისად არ მომხდარა ქსელში ინტეგრირება.

ამოცანა 1.4. ენერგეტიკის სფეროში ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების და კანონმდებლობის შემუშავება

2022 წელს, ენერგეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების

რაოდენობამ შეადგინა 22, რაც 15-ით მეტია საბაზისო და 11-ით მეტია 2022 წლის საშუალო ვადიანი მაჩვენებლებთან შედარებით. 2021 წელს შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული პოლიტიკის დოკუმენტების რაოდენობამ შეადგინა 11, მათ შორის შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონიდან და განახლებადი წყაროებიდან ენერჯის წარმოებისა და გამოყენების წახალისების შესახებ კანონიდან, 2021 წელს დამტკიცდა 4 კანონქვემდებარე აქტი. 2022 წელს დამტკიცდა კიდევ 11 კანონქვემდებარე აქტი ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონიდან გამომდინარე.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
1.4.1. ენერგეტიკის სფეროში შემუშავებული, დაინტერესებულ მხარეებთან განხილული და შეთანხმებული, ინიცირებული ახალი პოლიტიკის დოკუმენტების, კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების რაოდენობა	7	9	30-ზე მეტი	22	+

- საანგარიშგებო პერიოდში დამტკიცდა: შენობებისთვის, შენობის ნაწილებისთვის ან შენობის ელემენტებისთვის ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნები; შენობების ენერგოეფექტურობის გამოთვლის ეროვნული მეთოდოლოგია; თბური ტუმბოების ეკოლოგიური ეტიკეტირების მინიმალური მოთხოვნები; განახლებადი წყაროებიდან მიღებული ელექტროენერჯის წარმოშობის სერტიფიკატის გაცემის წესი; გათბობისა და გაგრილების სისტემების ხარჯეფექტურობის ანალიზის წესი; ენერგეტიკული გაერთიანების სამდივნოსთვის ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამიზნე მაჩვენებლის შესრულების თაობაზე ანგარიშგების წესი; ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული პოლიტიკის ალტერნატიული ღონისძიებების შესახებ ენერგეტიკული გაერთიანების სამდივნოსთვის შეტყობინების წარდგენის წესი; ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დაკისრების შესახებ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის ფორმის დამტკიცების შესახებ წესი; სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში ენერგოეფექტურობის განხორციელების წესებისა და სახელმძღვანელო პრინციპების, აგრეთვე ენერგოეფექტური სახელმწიფო შესყიდვების განხორციელების მიზნით ეროვნული მონეტარული ზღვრების დამტკიცების შესახებ წესი; ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებული შენობების რეესტრის წარმოების წესი; პოლიტიკის ალტერნატიული ღონისძიებების დამტკიცების შესახებ წესი; ენერგომანხასიათებლების შესახებ ხელშეკრულების განხორციელების ბიუჯეტირების წესი; გაზომვისა და დადასტურების პლატფორმის ფორმატის განსაზღვრისა და მასზე ინფორმაციის/მონაცემების განთავსების, ენერგოეფექტურობის გასაუმჯობესებელი ღონისძიებების განხორციელებისა და მიღწეული ენერგოდანაზოგების შესახებ ანგარიშგების წესი.

- საანგარიშგებო პერიოდში შემუშავდა ენერგეტიკისა და კლიმატის ეროვნული ინტეგრირებული გეგმის პროექტი. 2022 წლის აპრილში დასრულდა ენერგეტიკული გაერთიანების ეგიდით ჩატარებული დოკუმენტის სამუშაო ვერსიაზე წინასწარი განხილვები დაინტერესებულ მხარეებთან. მომზადდა საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით გათვალისწინებული სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიში. ამასთანავე, ჩატარდა სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვა.
- რაც შეეხება, სახელმწიფო ენერგეტიკული პოლიტიკის დოკუმენტს, აქაც უკვე შემუშავებულია დოკუმენტის პროექტი. ჩატარდა დოკუმენტის საჯარო განხილვა. დაინტერესებული მხარეებისგან მიღებული შენიშვნები და კომენტარები ასახულია დოკუმენტში. მომზადდა საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით გათვალისწინებული სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიში. როგორც დოკუმენტი, ისე მისი სკოპინგის ანგარიში გამოქვეყნდა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ოფიციალურ ვებ-გვერდებზე. ჩატარდა ასევე სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვა.

ამოცანა 2.1. დაბალი და ნულოვანი ემისიის მქონე და ტექნიკურად გამართული კერძო ავტომობილების წილის გაზრდა ავტოპარკში

2021-2022 წლებში, საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით, გაუმჯობესდა 2.1 ამოცანის სამივე ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მაჩვენებლები. კერძოდ, საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში ელექტრომობილების წილი 2019 წლის საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით გაიზარდა და შეადგინა ავტოპარკის 0.24%, თუმცა 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელს ვერ მიაღწია.. ჰიბრიდული ავტომობილების წილი გაიზარდა როგორც საბაზისო მაჩვენებელთან, ისე 2021 წლის მონაცემებთან შედარებით და შეადგინა 7,26%, რაც მეტია 2022 წლის საშუალოვადიან სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით. რაც შეეხება პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარჯვებულ ავტომობილებს, მათი პროცენტული წილი შემცირდა საბაზისო 55.0%-დან 35.85%-მდე (2030 წლის საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელთან ახლოს). აღნიშნული წარმოადგენს 3,85 პროცენტული პუნქტით გაუმჯობესებას 2021 წელთან შედარებით. საანგარიშგებო პერიოდში ბოლო ორი ინდიკატორის მაჩვენებლები მიუახლოვდა და გადააჭარბა კიდევ შუალედურ მაჩვენებლებს, რაც სავარაუდოდ ნაწილობრივ გამოწვეული იყო დაგეგმვის ეტაპზე სამიზნე ინდიკატორების განსაზღვრის მეთოდოლოგიური სირთულეებით.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
2.1.1. ელექტრომობილების წილი საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში	0.1%	0.5%	5.0%	0.24	+
2.1.2. ჰიბრიდული ავტომობილების წილი	4.9%	5.5%	20.0%	7.26	+

საქართველოში რეგისტრირებულ ავტოპარკში					
2.1.3. პირველად ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარვეზებული ავტომობილების პროცენტული წილი	55.0%	54.0%	30.0%	35.85	+

- საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 1 დეკემბრის №511 დადგენილებით დამტკიცებულ ტექნიკურ რეგლამენტში განხორციელდა ცვლილება და 2021 წლის აპრილიდან სავალდებულო გახდა პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირების (პტი) ცენტრების ჩართვა ერთიან ელექტრონულ ბაზაში, რაც ხელს შეუწყობს პტი პროცესის უფრო მეტ გამჭვირვალობას და ინსპექტირებისთვის გვერდის ავლის ტენდენციის შემცირებას. ამასთან, თითოეულ ინსპექტირების ცენტრს შესაძლებლობა ექნება ნახოს ხომ არ იყო დახარვეზებული ავტოსატრანსპორტო საშუალება სხვა ცენტრის მიერ. აქამდე ასეთი ერთიანი ბაზა არ არსებობდა და იყო რამდენიმე, სხვადასხვა ფორმატის, არასრულყოფილი და ერთმანეთთან შეუთავსებელი ბაზა.
- საანგარიშგებო პერიოდში, ჯამურად საქართველოს მასშტაბით 2024 წლამდე დაგეგმილი ტექნიკური ინსპექტირების გავლის შემოწმების ფუნქციით აღჭურვილი 150 ნომრის ამომცნობი ვიდეოკამერის ნაცვლად განთავსდა 338 ნომრის ამომცნობი ვიდეოკამერა. აღნიშნული აქტივობის შესრულება მოხდა გადაჭარბებით დაგეგმილ ვადაზე ადრე.
- პარლამენტს წარედგინა „ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში“ ცვლილების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს კანონის პროექტი. საკანონმდებლო ცვლილებებით დაიხვეწება სატრანსპორტო საშუალების პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირების საკანონმდებლო რეგულაციები, მათ შორის განისაზღვრება პასუხისმგებლობა ტექნიკური ინსპექტირების დადგენილი წესით გავლის ვალდებულების განმეორებით შეუსრულებლობისთვის. აღნიშნული კანონის პროექტი, საქართველოს პარლამენტმა მიიღო პირველი მოსმენით და გაგრძელდება მისი მეორე მოსმენით საკომიტეტო განხილვები.
- არ განხორციელებულა სატრანსპორტო საშუალებების გამონაბოლქვის გზებზე კონტროლისთვის, სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული, დიდი ქალაქების ქუჩებში გამოსაყენებელი 3 სავალდებულო გამზომი ხელსაწყო შეძენა, რომელიც ავტომატურად, რეალურ დროში გაზომავდა ავტომობილებიდან გამონაბოლქვის დონეს და მოახდენდა დამრღვევი ავტომობილის იდენტიფიცირებას. აქვე აღსანიშნავია, ინდიკატორის შესრულებასთან დაკავშირებით საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შორის გამართული კონსულტაციების შედეგად, ინდიკატორის შესრულებაზე პასუხისმგებელ უწყებად განისაზღვრა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.
- ელექტრომობილების გამოყენების წახალისებისთვის დამატებითი ოპტიმალური საგადასახადო შეღავათების ალტერნატივების იდენტიფიცირებისთვის ფინანსთა სამინისტრომ ჩაატარა შესაძლო საგადასახადო შეღავათების ალტერნატივების მცირე წინასწარი ანალიზი. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის

მეურნეობის სამინისტროსთან ერთად მიმდინარეობს კონსულტაციები რათა მოხდეს აღნიშნული აქტივობის სრულყოფილი განხორციელება. NDC Partnership-თან ერთად მიმდინარეობს CSAP-ის დეფიციტური აქტივობებისათვის დონორული დაფინანსების მოძიება, რომლის ფარგლებშიც განხორციელდება ზემოხსენებული ღონისძიება.

- 2021-2022 წლების განმავლობაში დედაქალაქს დაემატა 9 ერთეული დამტენი წერტილი ელექტრომობილებისათვის. მოცემული მომენტისათვის თბილისში დამონტაჟებულია 40 დამტენი წერტილი.
- თბილისის მასშტაბით ზონალურ-საათობრივი პარკირების სისტემის ფარგლებში ჯამში მონიშნულია 9024 ადგილი (2024 წლისთვის დადგეგმილი 3500 ადგილის ნაცვლად), რომელიც ითვალისწინებს ელექტრომობილებისათვის ნულოვან ტარიფს.
- ძველ მსუბუქ სატრანსპორტო საშუალებებზე იმპორტის გადასახადის გაზრდის შესაძლო შედეგებზე კვლევის ჩატარება დაიწყება 2023 წელს GIZ-ის ტექნიკური მხარდაჭერის ფარგლებში.
- იმპორტირებულ სატრანსპორტო საშუალებებზე EUR4/EUR5 ძრავის ემისიის სტანდარტის შემოსაღებად გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამისა (UNEP) და კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელის (CENN) მხარდაჭერით მომზადდა, დაინტერესებულ მხარეებს წარედგინა და გამოქვეყნდა ავტოსატრანსპორტო საშუალებების ემისიის სტანდარტების ხარჯთ-სარგებლიანობის ანალიზის დოკუმენტი¹.
- EUR4 / EUR5 ევრო სტანდარტის შესაბამისი რეგულაციების დასაწერად მომზადდა ტექნიკური რეგლამენტის „ატმოსფერული ჰაერის მავნე ნივთიერებებით დამაბინძურებელი სხვადასხვა კატეგორიის ავტოსატრანსპორტო საშუალებებიდან გაფრქვევების (გამონაბოლქვის) ევროკავშირის კანონმდებლობით გათვალისწინებული ზღვრულად დასაშვები ნორმების საქართველოს ტერიტორიაზე სამოქმედოდ შემოღების შესახებ“ პროექტი. ჩატარდა ტექნიკური რეგლამენტის წინასწარი განხილვები სახელმწიფო უწყებების მონაწილეობით. ტექნიკური რეგლამენტის შემდგომი განხილვები დაგეგმილია ევროკავშირის მიმდინარე რეგიონული პროგრამის “ევროკავშირი კლიმატისთვის” და ტექნიკური დახმარების პროექტის მხარდაჭერით 2023 წელს, რომლის ფარგლებშიც შემუშავდება ტექნიკური რეგლამენტის აღსრულების მექანიზმები და მომზადდება შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები.

ამოცანა 2.2. წიაღისეულ საწვავზე მოთხოვნის შემცირებისა და ბიოსაწვავის გამოყენების წახალისება

საქართველოს 2021 წლის ენერჯო ბალანსის მონაცემების მიხედვით, ტერიტორიაზე, ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებულის წილმა შეადგინა 1%, რაც საბაზისო მაჩვენებელზე, 2%-ზე ნაკლებია. მაჩვენებელი იმავე დონეზე იყო 2020 წლის ენერჯო ბალანსის მონაცემების მიხედვითაც.

¹ <http://environment.cenn.org/downloads/cost-benefit-analysis-of-applying-a-euro-5a-emissions-policy-on-imports-of-car/>

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
2.2.1. საქართველოს ტერიტორიაზე ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახეობის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან მიღებული ენერჯის წილი	2%	3%	10%	1%	-

- საწვავზე გადასახადის გაზრდის შესაძლებლობის განხილვისთვის დასკვნის საწვავის გადასახადის შესაძლო გაზრდის ეკონომიკურ და გარემოზე ზემოქმედების მხრივ მიზანშეწონილობის შესახებ მომზადება დაიწყება 2023 წელს GIZ-ის ტექნიკური მხარდაჭერის ფარგლებში.
- საანგარიშგებო პერიოდში არ დაწყებულა ბიოდიზელის წარმოების ხელშეწყობა და წახალისების აქტივობის ფარგლებში ბიოდიზელის წარმოების და რეალიზების შესახებ მონაცემთა ბაზის და საინფორმაციო ბროშურის მომზადება-გამოქვეყნება.

ამოცანა 2.3. მობილობის არამოტორიზებული საშუალებებისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისება

2022 წლის მდგომარეობით დედაქალაქში არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) გადაადგილებას ახორციელებს მგზავრების 7%, რაც ნაკლებია საბაზისო მაჩვენებელზე. საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლე მგზავრობის წილი არამოტორიზებულთან შედარებით მეტია და შეადგენს 20%. თუმცა აღნიშნული მაჩვენებელი ასევე ნაკლებია თავის საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით. ამჟამად მიმდინარეობს ველობილიკებისა და საფეხმავლო ქუჩების განთავსების არეალების დაგეგმვა, რის შემდეგაც შესაძლებელი იქნება დაიწყოს იმ სამუშაოების განხორციელება რაც თბილისში არამოტორიზებული ტრანსპორტით მოსარგებლეთა წილს გაზრდის. ამაში იგულისხმება შესაბამისი ინფრასტრუქტურული, გზების დახაზვისა და ბილიკების მოწყობის სამუშაოები. თბილისში ასევე ხორციელდება საავტობუსო ზოლებისა და განახლებული საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მარშრუტების სქემის დაგეგმვის პროცესი, რის შემდეგაც შესაძლებელი იქნება საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მოსარგებლეთა პროცენტული წილი სამიზნე მაჩვენებელს გაუთანაბრდეს.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
2.3.1. თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი,	27.15%	30%	35%	7	-

რომელიც არამოტორიზებული ტრანსპორტით (ველოსიპედი და ფეხით სიარული) ხორციელდება					
2.3.2. თბილისში მგზავრობის პროცენტული წილი, რომელიც საზოგადოებრივი (მეტრო, ავტობუსი, მიკროავტობუსი) ტრანსპორტით ხორციელდება	39%	40%	45%	20	-

- თბილისის მერიის ტრანსპორტისა და ურბანული განვითარების სააგენტოს მიღებული აქვს მონაცემთა შეგროვებისა და ანალიზის, ინსტიტუციური განაწილების, კომუნიკაციის სტრატეგიების, დაგეგმარების პროცესების მენეჯმენტის, ურბანული ზრდისა და სატრანსპორტო მოდელის კალიბრაციის ანგარიშები. ამ ეტაპისათვის მიმდინარეობს პროექტის დასკვნითი ნაწილი და მზადდება საბოლოო ანგარიში, მოდელი და სამოქმედო გეგმა, რომლის საფუძველზეც შემდეგი 20 წლის განმავლობაში დედაქალაქი შეძლებს მიიღოს წინასწარი საპროგნოზო მაჩვენებლები კონკრეტული სატრანსპორტო-ინფრასტრუქტურული ცვლილებების განხორციელებამდე.
- თბილისის ავტობუსის პარკი მთლიანად განახლებულია. 2021 წელს შესყიდულია 180 ერთეული 8 მეტრიანი ISUZU-ს ფირმის ავტობუსი. დამატებით, მიმდინარეობს მოლაპარაკებები სხვადასხვა კომპანიებსა და ორგანიზაციებთან ავტოპარკის სამომავლო განახლებასთან დაკავშირებით.
- თბილისის მასშტაბით ზონალურ-საათობრივი პარკირების სისტემის ფარგლებში ჯამურად მონიშნულია 9024 ადგილი.
- დედაქალაქში საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოხმარების წახალისების მიზნით, მულტიმოდალური გეგმარების პრინციპების შესაბამისად განხორციელდა თამარ მეფის გამზირისა და ქეთევან დედოფლის გამზირის რეაბილიტაცია.
- საანგარიშგებო პერიოდში ბათუმის მერიამ, განახორციელა ბათუმის მდგრადი ურბანული გადაადგილების ინტეგრირებული გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების 20%-ზე მეტი.
- ბათუმის ავტობუსების პროექტის (მე-2 ფაზა) ფარგლებში 2020 წელს შესყიდულ იქნა 8 ელექტროავტობუსი.
- გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) პროექტის - მწვანე ქალაქები: ინტეგრირებული მდგრადი სატრანსპორტო სისტემების განვითარება ქალაქ ბათუმისა და აჭარის რეგიონისათვის ფარგლებში, ბათუმში 7 ლოკაციაზე მოეწყო და უკვე ფუნქციონირებს საათობრივი პარკირების ადგილები.

ამოცანა 2.4. ტრანსპორტის სექტორში მტკიცებულებებზე დაფუძნებული ინოვაციური ინიციატივების განხორციელება

საანგარიშგებო პერიოდში ტრანსპორტის სექტორში სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დამატებითი ინიციატივების რაოდენობა გაიზარდა 0-დან 1-მდე. კერძოდ, მომზადდა ტრანსპორტის სექტორის სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებაზე დაფუძნებული საპროექტო წინადადება - "მუნიციპალიტეტთაშორისი მდგრადი ტრანსპორტი საქართველოში".

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
2.4.1. ტრანსპორტის სექტორში სათბურის აირების ემისიების შემცირების მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დამატებითი ინიციატივების რაოდენობა	0	1	5	1	+

- სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული იყო კლიმატის საერთაშორისო დაფინანსებისთვის წინადადებების მომზადება, საზოგადოებრივი, საქალაქთაშორისო და არამოტორიზებული სატრანსპორტო საშუალებების გაუმჯობესების მიზნით. საანგარიშგებო პერიოდში, მომზადდა საპროექტო წინადადება "მუნიციპალიტეტთაშორისი მდგრადი ტრანსპორტი საქართველოში" და წარედგინა NAMA Facility-ს, თუმცა საპროექტო წინადადება არ შეირჩა დაფინანსებისთვის, რის გამოც მიმდინარეობს დამატებითი დონორის მოძიება და წინადადების წარდგენა.
- ამასთან, მუშაობა არ დაწყებულა საგზაო ტვირთის სარკინიგზოზე გადატანის მიზნით საუკეთესო შესაძლებლობების გამოვლენისთვის ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის დოკუმენტზე.

ამოცანა 3.1. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების სისტემის შექმნა

2021-2022 წლებში არ გაზრდილა კანონის შესაბამისად ენერგოეფექტურობაზე სერტიფიცირებული, სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ახალი აშენებული შენობის ნულოვანი პროცენტული წილი, რადგან ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების მომზადებული წესის დამტკიცება ჯერ არ მომხდარა. ამასთან შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესი უკვე მომზადდა და ამჟამად გრძელდება მუშაობა EU/KfW-ის ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
3.1.1. კანონის შესაბამისად,	0	0	100	0	-

სერტიფიცირებას დაქვემდებარებული ყოველი ახალი აშენებული შენობის პროცენტული წილი, რომელიც ენერგოეფექტურობაზეა სერტიფიცირებული					
---	--	--	--	--	--

- შენობების სერტიფიცირებისთვის საჭირო მეთოდოლოგიის შემუშავებისათვის უკვე დამტკიცდა შენობებისთვის, შენობის ნაწილებისთვის ან შენობის ელემენტებისთვის ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნები 2021 წლის 13 ივლისს საქართველოს მთავრობის N354 დადგენილებით და შენობების ენერგოეფექტურობის გამოთვლის ეროვნული მეთოდოლოგია 2021 წლის 7 სექტემბერს საქართველოს მთავრობის N449 დადგენილებით. ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნების ხარჯ-ოპტიმალური დონეების გამოთვლის შედარებითი მეთოდოლოგიის შესახებ წესისა და ენერგოეფექტურობის გამოსათვლელი ერთი ან რამდენიმე პროგრამის შემუშავებისა და მათი გამოყენების წესი შემუშავებულია EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს ხარჯ-ოპტიმალური დონეების გამოთვლისათვის კვლევის მომზადება. პროცესშია ენერგოეფექტურობის გამოსათვლელი პროგრამის საქართველოს რეალობაზე მორგება და ამ პროგრამის გამოყენებისთვის შესაბამისი ექსპერტების გადამზადება. შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესის სამუშაო ვერსია ასევე შემუშავებულია.
- შემუშავებულია ასევე არსებულ და ახალ შენობებში საინჟინრო-ტექნიკური სისტემების ჯამური ენერგოეფექტურობის, შერჩევისა და მონტაჟის, რეგულირებისა და ტექნიკური სისტემების მართვის წესი.
- შემუშავებულია შენობების გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტირების წესი, შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების გამცემი და შენობების გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტირების განმარტებული დამოუკიდებელი ექსპერტების სერტიფიცირების და აკრედიტაციის წესები, ასევე ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების შემოწმებისა და გადამოწმების, გათბობისა და კონდიციონირების სისტემების ინსპექტირების ანგარიშების წესები.
- მომზადდა თითქმის ნულოვანი ენერგომომხმარების შენობების რაოდენობის გაზრდის ეროვნული გეგმის კონცეფცია.
- შემუშავებულია შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების, დამოუკიდებელი ექსპერტებისა და ინსპექტირების ანგარიშების რეესტრის/მონაცემთა ბაზის წარმოების წესი.

ამოცანა 3.2. მომხმარებლის ინფორმირებულობის ამაღლება ენერგოეფექტურობის თაობაზე

საანგარიშგებო პერიოდში არ გაზომილა იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად. ამის მიზეზია ის, რომ სტატისტიკის ეროვნული სამსახური მუშაობს აღნიშნული მონაცემისთვის შესაბამისი კითხვის ინტეგრირებაზე სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ ჩატარებულ შინამეურნეობის კვლევაში. თუმცა ამოცანის შედეგის ინდიკატორზე პროგრესის მიღწევა ნაკლებად იქნებოდა მოსალოდნელი, რადგან გათვალისწინებული ცნობიერების ასამაღლებელი პროგრამები და ღონისძიებები არ განხორციელებულა, მომხმარებელთა მიერ ენერგოეფექტური გადაწყვეტილებების მიღებაზე დიდი გავლენა უნდა იქონიოს ენერგოეტიკეტირების ტექნიკური რეგლამენტების დამტკიცება და ამოქმედება, რაც დაგეგმილია 2023 წლის ბოლომდე.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
3.2.1. იმ მომხმარებელთა პროცენტული წილი, რომლებიც შენობებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების ენერგოეფექტურობას ასახელებენ სამომხმარებლო გადაწყვეტილების მიღების მნიშვნელოვან ფაქტორად	არაა ხელმისაწვდომი	სამიწნე კონტინგენტი ს 40%	სამიწნე კონტინგენტი ს 80%	არაა ხელმისაწვდომი	არაა ცნობილი

- დანიის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (DANIDA) დახმარებით, მიმდინარეობს საყოფაცხოვრებო ტექნიკის ენერგოეფექტურობისთვის ხელშეწყობი სქემების შემუშავების პროცესი, რომლებიც უფრო კონკრეტულად ეკოლიზაციის რეგულაციების სახელითაა ცნობილი. ამ ეტაპზე სრულად მომზადებულია ეკოლიზაციის 9 ტექნიკური რეგლამენტის პროექტი, 2023 წლის გაზაფხულზე დაიწყება განხილვები დაინტერესებულ მხარეებთან. მაღალი ინტერესიდან გამომდინარე, 2023 წელს გადაწყდა დონორის დახმარებით ბაზრის კვლევის ჩატარება 9 რეგულაციით გათვალისწინებულ პროდუქტთა ჯგუფებზე.
- მიღებულია კანონი ენერგოეტიკეტირების შესახებ. დანიის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (DANIDA) დახმარებით, შემუშავებულია მოწყობილობათა საჭირო სტანდარტები და ეტიკეტები. მიმდინარეობს აღნიშნულ სტანდარტებსა და ეტიკეტებზე აქტიური კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან. რადგანაც სტანდარტები და ეტიკეტები ჯერ დამტკიცებული არ არის, შესაბამისად ბაზარზე მარკირებული პროდუქტების პროცენტული წილის გამოთვლა ვერ ხერხდება.
- 16 ტექნიკური რეგლამენტიდან, რომლის დამტკიცებას სამოქმედო გეგმა ითვალისწინებს, ევროკომისიის მიერ შემოღებული ცვლილებების თანახმად 1 რეგულაცია - მტვერსასრუტის ენერგოეტიკეტირების წესის თაობაზე გაუქმდა. ასევე ცვლილებები შევიდა 6 რეგულაციაში. მათ შორის, 2 რეგულაცია - "საყოფაცხოვრებო მოხმარების კომბინირებული სარეცხ-საშრობი მანქანის ენერგოეტიკეტირების წესის

თაობაზე" და "საყოფაცხოვრებო მოხმარების სარეცხი მანქანის ენერგოეფექტიურობის წესის თაობაზე" გაერთიანდა ერთ რეგულაციაში შემდეგი სახელწოდებით - "საყოფაცხოვრებო მოხმარების სარეცხი მანქანისა და საყოფაცხოვრებო მოხმარების სარეცხ-საშრობი მანქანის ენერგოეფექტიურობის წესის თაობაზე". შესაბამისად, დასამტკიცებელია 16-ის ნაცვლად 14 ტექნიკური რეგლამენტი. ამჟამად სრულად მომზადებულია 9 რეგულაციის მიხედვით ტექნიკური რეგლამენტის პროექტი, ხოლო დანარჩენ 5-ში, რომლებიც ასევე მომზადებულია, მიმდინარეობს ცვლილებების ასახვა ევროკავშირის განახლებული რეგულაციების შესაბამისად.

- ცნობიერების ამაღლებისათვის, კომუნიკაციის სტრატეგია და ხილვადობის კვლევა (visibility study) შემუშავებულია ევროკავშირისა და გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკის (KfW) დაფინანსებით მიმდინარე ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში. დარჩენილია ამ დოკუმენტების სამინისტროსთვის წარდგენა. აღნიშნული დოკუმენტების მომზადება არის წინაპირობა ცნობიერების ამაღლების კამპანიის განხორციელებისთვის.
- ენერგოეფექტურობის შესახებ საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებისთვის პროგრამების, „ვარვარა“ ნათურებთან დაკავშირებით და მზის ენერგიით წყლის გაცხელების შესახებ საინფორმაციო კამპანიების დაწყება დაგეგმილია ევროკავშირისა და KfW-ს დაფინანსებით მიმდინარე ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში 2023 წელს.

ამოცანა 3.3. საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება

საანგარიშგებო პერიოდში შეიქმნა საჯარო შენობების რეესტრი 500 მ²-ზე მეტი ფართობის შენობებისთვის. ამ ეტაპზე ხორციელდება რეესტრის მართვა, გაუმჯობესება და შენობების 1%-ის განახლების დაგეგმვა საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული მინიმალური ენერგეტიკული მახასიათებლების შესაბამისად. ამასთან, „ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონის“ თანახმად, სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში და საჯარო სექტორში ენერგოეფექტურობის განხორციელების წესები და სახელმძღვანელო პრინციპები უკვე დამტკიცებულია. აღნიშნული წესის დამტკიცება განაპირობებს ენერგოეფექტური ნათურების შესყიდვას. მაგრამ წესის ამოქმედების ვადად, ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე დიდი ზეგავლენის გამო, განსაზღვრულია 2025 წლის 1 იანვარი. შესაბამისად, 2025 წლამდე ვერ მოხერხდება საჯარო შენობებში ენერგოეფექტური ნათურების წილის განსაზღვრა.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
3.3.1. ცენტრალური და მუნიციპალური მთავრობის მიერ დაკავებული და მფლობელობაში არსებული 500 მ ² -ზე	0	10%	90%-ზე მეტი	0	-

მეტი ფართობის შენობების რაოდენობა, რომელთა სრული ფართობის 1% განახლებულია ყოველწლიურად ენერგოეფექტურობის სტანდარტების მიხედვით					
3.3.2. საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობების პროცენტული წილი, რომლებიც ენერგოეფექტურ ნათურებს იყენებს	ხელმისაწვდ ომი არაა	20%	70%-ზე მეტი	ხელმისაწვდ ომი არაა	ცნობილი არაა

- „ვარვარა“ ნათურებთან დაკავშირებით საგადასახადო რეგულაციის მომზადება დაგეგმილია ევროკავშირისა და KfW-ს დაფინანსებით მიმდინარე ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში 2023 წლიდან.
- საცხოვრებელი და კომერციული შენობებისთვის შეძენილ ახალ ნათურებში ენერგოეფექტური ნათურების წილი გაზრდა დამოკიდებულია სინათლის წყაროების შესახებ ეკოდიზაინის (EU) 2019/2020 რეგულაციის დამტკიცებასა და ამოქმედებაზე, რადგანაც აღნიშნული ტექნიკური რეგლამენტი კრძალავს ბაზარზე არაენერგოეფექტური ნათურების არსებობას. აღნიშნული ტექნიკური რეგლამენტის პროექტი მომზადებულია DANIDA-ს ტექნიკური დახმარების პროგრამის ფარგლებში. 2023 წლის გაზაფხულიდან უნდა დაიწყოს განხილვები დაინტერესებულ მხარეებთან.
- „ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონის“ თანახმად, სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში და საჯარო სექტორში ენერგოეფექტურობის განხორციელების წესების და სახელმძღვანელო პრინციპების დამტკიცება განაპირობებს ენერგოეფექტური ნათურების შესყიდვას, რაც შესაძლებელი გახდება 2025 წლის 1 იანვრიდან.
- ენერგოეფექტურობის შესახებ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებული შენობების რეესტრის წარმოების წესი მომზადდა EU/KfW ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში და დამტკიცდა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრის №1-1/335 ბრძანებით. წესის საფუძველზე დაიწყო რეესტრის წარმოება, რომელშიც უკვე აისახა საჯარო შენობების სულ მცირე 50%-ის შესახებ ინფორმაცია.
- ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო უზრუნველყოფს ენერგოეფექტურობის პოლიტიკისა და საჯარო შენობების და ზოგადად შენობების, შენობების ელემენტების და შენობების ნაწილების ენერგომახასიათებლების (ენერგოეფექტურობის) მინიმალური სტანდარტების დანერგვას. თუმცა, სკოლებში ენერგოეფექტური ზომების დანერგვის აქტივობებზე პასუხისმგებელ უწყებად სამოქმედო გეგმაში უნდა განისაზღვროს სსიპ მუნიციპალური განვითარების ფონდი. საქართველოს ინფრასტრუქტურისა და რეგიონული განვითარების სამინისტროს აქვს მონაცემები ქვეყანაში მიმდინარე ბალებისა და სკოლების ენერგოეფექტურობის სტანდარტების შესაბამისად განახლების პროგრესის შესახებ, რადგანაც მათი პროექტების ფარგლებში ხორციელდება აღნიშნული ღონისძიებები.

ამოცანა 3.4. წყლის გაცხელებისთვის მზის ენერჯის და ენერგოეფექტური ღუმლების გამოყენების ხელშეწყობა

მონაცემები არ მოიპოვებოდა არც ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შეძენილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტულ მაჩვენებელზე. მიმდინარეობს მუშაობა სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურთან, რათა მოხდეს მონაცემის/კითხვის ინტეგრირება სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ საყოფაცხოვრებო სექტორის კვლევაში.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
3.4.1. წახალისების ღონისძიებების ამოქმედების შემდეგ ფიზიკური/იურიდიული პირების მიერ ინდივიდუალურ საცხოვრებელ და კომერციულ შენობებში წყლის გასათბობად შეძენილ სისტემებში მზის წყალგამაცხელებელი სისტემების პროცენტული მაჩვენებელი	არაა ხელმისაწვდომი	10%	60%	არაა ხელმისაწვდომი	არაა ცნობილი

- ევროკავშირისა და KfW-ს დაფინანსებით მიმდინარე ტექნიკური დახმარების პროექტი ითვალისწინებს ენერგოეფექტურობის განვითარების წამახალისებელი სხვადასხვა სქემის შემუშავებას. წახალისების მექანიზმებზე მუშაობა დაიწყება 2023 წლიდან.
- შემუშავებულია ვაუჩერების პროგრამა ენერგოეფექტური ღუმლებისთვის, 2023 წელს დაიწყება ვაუჩერების პროგრამის განხორციელება.
- ტყის მდგრადი მართვის პროცესში საზოგადოების შესაძლო სარგებლის, ალტერნატიული საწვავისა და ენერგოეფექტური ღუმელების და დამხმარე ფინანსური მხარდაჭერის პროგრამის, ტყეზე კონტროლის გაუმჯობესების გაცნობის მიზნით გურიის, კახეთისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებში ხუთი საინფორმაციო შეხვედრა გაიმართა ადგილობრივი თვითმმართველობების, სათემო/არასამთავრობო ორგანიზაციების, საგანმანათლებლო დაწესებულებების და კერძო სექტორის წარმომადგენლებთან (94 მონაწილე). შეხვედრები განხორციელდა პროექტის „ECO.Georgia“ ფარგლებში, კლიმატის მწვანე ფონდის

დაფინანსებითა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებასთან თანამშრომლობით.

ამოცანა 3.5. ენერგოეფექტურობის საკითხებში მაღალი პროფესიული სტანდარტის მქონე კადრების მომზადება

საანგარიშგებო პერიოდში GIZ-ის ტექნიკური დახმარების ფარგლებში შემუშავდა განახლებადი ენერჯიების ტექნოლოგიის მემონტაჟეთა გადამზადების მოკლევადიანი საკვალიფიკაციო პროგრამები. 2023 წლიდან დაგეგმილია წელიწადში დაალოებით 100 ადამიანის გადამზადება, რაც 2030 წლისთვის შეადგენს 800 პირს (სამიზნე კონტინგენტი ჯამში ყველა წლებისთვის). 2022 წელს კურსი უკვე გაიარა და მიიღო სერტიფიკატი 37 პირმა, რაც სამიზნე კონტინგენტის 4,6% შეადგენს. შემუშავდა ასევე წესი ენერგოაუდიტორთა სერტიფიცირების და აკრედიტაციის შესახებ. ამასთანავე, ენერგოეფექტურობის კანონის მე-14 მუხლით განსაზღვრული სატრენინგო პროგრამები შემუშავებულია, განხილული და შეთანხმებულია დაინტერესებულ მხარეებთან. ასევე, შემუშავებულია ენერგოაუდიტორებისთვის საგანმანათლებლო და გადამზადების პროგრამები. ზემოაღნიშნული წესებისა და პროგრამების დამტკიცებისა და განხორციელების შემდეგ დაიწყება დიპლომირებული და სერტიფიცირებული სპეციალისტების აღრიცხვა.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
3.5.1. შენობების გათბობის, გაგრილებისა და ვენტილაციის სისტემებისა და ელექტრო მოწყობილობების ენერგოეფექტურობის საკითხებში სერტიფიცირებული და დიპლომირებული სპეციალისტების ჯამური პროცენტული რაოდენობა	მიზნობრივი კონტინგენტი ს 0%	მიზნობრივი კონტინგენტი ს 0%	მიზნობრივი კონტინგენტი ს 100%	4.6%	+

- GIZ-ის ტექნიკური დახმარების ფარგლებში შემუშავდა და განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის მიერ დამტკიცდა განახლებადი ენერჯიების ტექნოლოგიის მემონტაჟეთა გადამზადების ოთხი მოკლევადიანი საკვალიფიკაციო პროგრამა: ა) მზის ფოტოელექტრული სისტემების მონტაჟი; ბ) მზის თერმული სისტემების მონტაჟი; გ) ბიომასის ბიოღერების და ღუმელების მონტაჟი; დ) ზედაპირული გეოთერმული სისტემების და თბური ტუმბოების მონტაჟი. საკვალიფიკაციო/სასერთიფიკაციო პროგრამების განხორციელებისთვის, 2021 წლის შემოდგომაზე აკრედიტაცია მიენიჭა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტს, რომელმაც 2022 წლის ნოემბრის თვეში გამოაცხადა მიღება სასერტიფიკაციო სასწავლო კურსზე. აღნიშნული კურსი უკვე წარმატებით დაასრულა და ზემოთ

აღნიშნული 4 პროფესიისთვის ცოდნისა და უნარების დამადასტურებელი სერტიფიკატი გადაეცა 37 პირს. კურსი სისტემატური ხასიათისაა და მასზე მიღება პერიოდულად ცხადდება.

- შემუშავებულია „ენერგოეფექტურობის შესახებ“ კანონით განსაზღვრული წესი ენერგოაუდიტორთა სერტიფიცირების და აკრედიტაციის შესახებ EU/KfW-ს მიერ დაფინანსებული ტექნიკური დახმარების პროექტის ფარგლებში. აღნიშნული წესის მიზანია ენერგოაუდიტორების (როგორც შენობების, ასევე სამრეწველო სექტორის ენერგოაუდიტორებისთვის) აკრედიტაციისა და სერტიფიცირების სისტემის ჩამოყალიბებისთვის შესაბამისი პროცედურების დადგენა. ამასთანავე, ენერგოეფექტურობის კანონის მე-14 მუხლით განსაზღვრული სატრენინგო პროგრამები შემუშავებულია EU/KfW-ს ტექნიკური დახმარების ფარგლებში, განხილული და შეთანხმებულია დაინტერესებულ მხარეებთან, დარჩენილია დამტკიცებისთვის საჭირო პროცედურები: ა) ენერგომომსახურების მიმწოდებლებისთვის; ბ) მრეწველობის სექტორში ენერგოაუდიტის განმახორციელებელთათვის; გ) შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების განმახორციელებელთათვის დ) ენერგომენეჯერებისა და შენობის მიერ ენერჯის მოხმარებაზე გავლენის მქონე ელემენტების მემონტაჟებისთვის. ასევე, შემუშავებულია ენერგოაუდიტორებისთვის. საგანმანათლებლო და გადამზადების პროგრამები, რაშიც იგულისხმება სასწავლო მასალებისა და კურიკულუმის მოსამზადებელი კონცეფციის შემუშავება.

ამოცანა 4.1. თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვით, სამრეწველო პროცესებიდან და სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან გამოწვეული სათბურის აირების ემისიის დონის შემცირება

საანგარიშგებო პერიოდში 4.1 ამოცანის ორივე ამოცანის შედეგის ინდიკატორის მიმართ დაფიქსირდა პროგრესი. ცემენტის წარმოებიდან სათბურის აირების გაფრქვევის დონე შეადგენს დაახლოებით 852,11 კტ CO₂-ის ეკვ.-ს, ხოლო ქიმიური მრეწველობიდან სათბურის აირების გაფრქვევის დონე შეადგენს დაახლოებით 2305,99 კტ CO₂-ის ეკვ.-ს. ორივე მაჩვენებელი ნაკლებია, როგორც საბაზისო და 2022 წლის საშუალო ვადიან მაშვენებელთან, ისე საბოლოო სამიზნე მაჩვენებელთან შედარებით. აქვე აღსანიშნავია, რომ 2021-2022 წლებში არ ჩატარებულა სათბურის აირების ემისიების ინვენტარიზაცია და ინდიკატორების შესაფასებლად მოხდა მათემატიკური მოდელის გამოყენება (ექსტრაპოლაციისას გათვალისწინებულ იქნა დაშვებები). სათბურის აირების ემისიების ახალი ინვენტარიზაციის დაწყება იგეგმება 2023 წელს.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
4.1.1. ცემენტის წარმოებიდან ემისიების ოდენობა (კტ CO ₂ ეკვ.)	968	1083	1139	852.11	+
4.1.2 - ქიმიური მრეწველობიდან	2547	2919	3105	2305.99	+

ემისიების ოდენობა (კტ CO ₂ ეკვ.)					
---	--	--	--	--	--

- ცემენტის წარმოების 100% ხორციელდება ახალი ტექნოლოგიის გამოყენებით, სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით ჩანაცვლებით.
- რაც შეეხება აზოტის მჟავის წარმოებაში ახალი ტექნოლოგიის დანერგვას, რომელიც 20%-ით შეამცირებს ენერჯის გამოყენებას და სულ მცირე 95%-ით ნაკლებ N₂O-ს გააფრქვევს, მომზადდა ტექნიკური დასაბუთების, დიაგნოსტიკისა და დანახარჯების შეფასების ანგარიში. სს რუსთავის აზოტსა და აზოტმჟავას კლიმატის ცვლილების სამოქმედო ჯგუფის ნაგაკის ნაგაკის ოფიციალურ წარმომადგენელს-გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებას (GIZ) შორის 2022 წლის 13 ოქტომბერს ხელი მოეწერა ურთიერთგაგების მემორანდუმს. მიმდინარეობს მოსამზადებელი სამუშაოები ტექნოლოგიის შესყიდვის მიზნით ტენდერის გამოსაცხადებლად.

ამოცანა 4.2. მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების შესწავლისა და მონაცემების მართვის სისტემის განვითარება

სანგარიშგებო პერიოდში მრეწველობის რაოდენობა, რომელშიც შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები, არ გაზრდილა, მაგრამ დაფიქსირდა პროგრესი ორი ფაქტორის შესწავლისთვის. სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად შემუშავდა მეთოდოლოგია. ძირითადი მრეწველობისთვის შეირჩა ობიექტები, მათ შორის სს „რუსთავის აზოტი“ და სს „ჰაიდელბერგ ცემენტი“, რომელთათვისაც ჩამოყალიბდება სპეციფიკური ემისიის ფაქტორები. 2023 წელს ორივე ქარხანაში სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად მიმდინარეობს ნიმუშების შეგროვება ლაბორატორიული ანალიზებისთვის.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
4.2.1. მრეწველობის რაოდენობა, რომელშიც შესწავლილია სპეციფიკური ემისიების ფაქტორები	0	1	5	0.25	+

- ქარხნების ემისიის სპეციფიკური ფაქტორების განსასაზღვრად ჩატარდა შემდეგი სამუშაოები: 1. ძირითადი მრეწველობისთვის შეირჩა ობიექტები, მათ შორის სს „რუსთავის აზოტი“ და სს „ჰაიდელბერგ ცემენტი“ რომელთათვისაც ჩამოყალიბდება სპეციფიკური ემისიის ფაქტორები; (მთლიანი საქმიანობის 0.05); 2. სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად შემუშავდა მეთოდოლოგია; (მთლიანი საქმიანობის 0.15); 3. ორივე ქარხანაში სპეციფიკური ემისიის ფაქტორების ჩამოსაყალიბებლად მიმდინარეობს ნიმუშების შეგროვება ლაბორატორიული ანალიზებისთვის; (მთლიანი საქმიანობის 0.35); 4. ნიმუშების მიხედვით ლაბორატორიული ანალიზების უზრუნველყოფა; (მთლიანი საქმიანობის 0.35); 5.

ანალიზების შედეგების მიხედვით ქარხნების სპეციფიური ემისიის ფაქტორების გაანგარიშება; (მთლიანი საქმიანობის 0.10); აქტივობის ფარგლებში 5 სამუშაოს წილები სამუშაო სირთულის, დატვირთვისა და მოსალოდნელი რისკების მიხედვით მიენიჭა. ამასთან, ასევე გაიმართა შეხვედრა ინდუსტრიის სექტორის წარმომადგენლებთან. შეხვედრაზე განხილულ იქნა შემდგომი თანამშრომლობის ნაბიჯები წინასწარ დამუშავებული მეთოდოლოგიის მიხედვით.

ამოცანა 5.1. ნიადაგის და საძოვრების მდგრადი მართვა და შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის ხელშეწყობა

არაა ცნობილი ექსტენციის ცენტრებისა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ ინფორმირებულ ფერმერებს შორის რამდენად გაიზარდა მათი პროცენტული წილი, ვისაც აქვთ გაუმჯობესებული ინფორმაცია შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ. შესაბამისი კვლევა არ ჩატარებულა.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
5.1.1. ექსტენციის ცენტრებისა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ ინფორმირებულ ფერმერებს შორის მათი პროცენტული წილი, რომელთაც აქვთ გაუმჯობესებული ინფორმაცია შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ	0	სამიზნე კონტინგენტი ს ფერმერთა 50%	სამიზნე კონტინგენტი ს ფერმერთა 50%	ხელმისაწვდომი არაა	ცნობილი არაა

- მსხვილფეხა პირუტყვის ენტერული (ნაწლავური) ფერმენტაციის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების შემცირების მიზნით, მსხვილფეხა შინაური რქოსანი პირუტყვისათვის საკვების შეცვლის მეთოდოლოგიის შემუშავებასა და სარეკომენდაციო კამპანიის წარმოებისთვის მიმდინარეობს ღონისძიებების მოძიება NDC პარტნიორობის ქსელის მეშვეობით.
- პირუტყვის კვების ხარისხის გაუმჯობესებისა და საძოვრების ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების მიზნით კანონმდებლობის შემუშავებისა და საპროექტო წინადადების მომზადების მიმართლებით გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით დაიწყო პროექტი “საქართველოს მიწის დეგრადაციის ნეიტრალური ბალანსის მიზნების მიღწევა დეგრადირებული საძოვრების აღდგენისა და მდგრადი მართვის გზით“. პროექტის მიზანია დაეხმაროს საქართველოს მიწის დეგრადაციის ნეიტრალური ბალანსის (LDN) ეროვნული მიზნების მიღწევაში, დეგრადირებული საძოვრების აღდგენისა და მდგრადი მართვის გზით. პროექტის საპილოტე მუნიციპალიტეტებად შეირჩა ყაზბეგის, დმანისის და გურჯაანის მუნიციპალიტეტები. პროექტი მოიცავს შემდეგ კომპონენტს: საძოვრების მართვის პოლიტიკის

დოკუმენტის მომზადება, რის საფუძელზეც შემუშავდება საძოვრების მართვის ახალ კანონმდებლობა; 20 000 ჰა საძოვრის ინვენტარიზაცია და საძოვრების მდგრადი მართვის საპილოტე პროექტების განხორციელება 770 ჰა-ზე დმანისის, ყაზბეგისა და გურჯაანის მუნიციპალიტეტებში; დაინტერესებული მხარეების შესაძლებლობების გაძლიერება და ცნობიერების ამაღლება, საძოვრების მდგრადი მართვისა და მიწის დეგრადაციის ნეიტრალური ბალანსის უზრუნველყოფის მიზნით.

- 2022 წლის მონაცემებით, საძოვრების მართვის პოლიტიკის ეროვნული დოკუმენტის (NPMPD) პროექტი შემუშავდა, როგორც საძოვრების მართვის ერთიანი, თანმიმდევრული მიდგომა, რომელიც უზრუნველყოფს: მიწის დეგრადაციის პრევენციას, ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციას, პროდუქტიულობის გაუმჯობესებას, მეცხოველეობის სექტორის მდგრად განვითარებას და LDN მიზნების მიღწევას. პოლიტიკის დოკუმენტი განსაზღვრავს ხედვასა და პრინციპებს და განსაზღვრავს საკუთრების, უფლებების, ინსტიტუციური მოწყობის, ეკონომიკური და ფისკალური ასპექტების, დაგეგმვისა და მონიტორინგის საკითხებს. 30-ზე მეტი ძირითადი დაინტერესებული მხარე (53% ქალი) დაესწრო სამდღიან ეროვნულ ვალიდაციის კონფერენციას, რათა განეხილა და შეთანხმებულიყვნენ საძოვრების მართვის პოლიტიკის ეროვნული დოკუმენტის დებულებებზე და საძოვრების მართვის ძირითად პრინციპებზე, რომლებიც განსაზღვრულია NPMPD კონცეფციით. ეროვნული ვალიდაციის კონფერენციაზე გაანალიზებული და განხილულ იქნა ასევე სამართლებრივი შედეგები და შეთანხმდა რეკომენდაცია საძოვრების მართვის შესახებ კანონის შემუშავების შესახებ. საძოვრების კანონმდებლობის მომზადება დაგეგმილია 2023 წელს. ამასთან საპროექტო წინადადების მომზადება ჯერ არ დაწყებულა.
- სანგარიშო პერიოდში საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა კანონი „ქარსაფარი (მინდორდაცვითი) ზოლების შესახებ“. ასევე მომზადდა საპროექტო განაცხადი ქარსაფარი ზოლების რეაბილიტაციისთვის.

ამოცანა 5.2. სოფლის მეურნეობის სექტორში კლიმატგონივრული მიდგომების შემუშავებისთვის კვლევითი მტკიცებულებების შექმნის შესაძლებლობის განვითარება

სანგარიშგებო პერიოდში ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან ინიციატივების წილმა სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში შეადგინა 10%, რაც გულისხმობს რომ 2022 წლის საშულოვადიანი მაჩვენებელი 100%-ით იქნა გახორციელებული.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
5.2.1. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ტექნოლოგიებისა და/ან	არაა ცნობილი	10%	60%	10%	+

ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო და დონორების პროგრამებში					
--	--	--	--	--	--

- GIZ-ის ტექნიკური მხარდაჭერის ფარგლებში მომზადებულია და გამოქვეყნებული ანალიტიკური დოკუმენტი კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პრაქტიკები საქართველოს კონტექსტში² და ნაკელის მართვის პრაქტიკების და ხარჯსარგებლიანობის ანალიზის დოკუმენტი³.
- არ შემუშავებულა საპროექტო წინადადება, რომელიც მოიცავს ფერმერებისათვის საძოვრების მდგრადი მართვის პრინციპების დანერგვას.
- FAO-მ და მსოფლიო ბანკმა შეიმუშავა ქვეყნის კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის ხედვის დოკუმენტი. FAO-ს მხარდაჭერა ასევე ENPARD III-ის ფარგლებში, ჩატარდა 10 პრაქტიკული ტრენინგი, კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პრაქტიკების შესახებ ცნობიერების ამაღლებისა და მათი პრაქტიკაში დანერგვის მიზნით. გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა ჩაატარა სამუშაო შეხვედრები აგრარული მიმართულების კოლეჯებთან (12 კოლეჯთან), რომლებთანაც მოხდა პროექტის შედეგებისა და მათთან შემხებლობაში მყოფი აქტივობების განხილვა, მათ შორის კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის სასწავლო მოდულის, კლიმატის ცვლილების მიმართ მდგრადი, დაბალემისიებიანი (კლიმატგონივრული) სოფლის მეურნეობის სახელმძღვანელოსა და სოფლის მეურნეობის დარგში, ცოდნისა და ინფორმაციის სისტემის მონაწილეებისთვის, ინფორმაციისა და ხარისხის სტანდარტის წარდგენა.

ამოცანა 6.1. არსებული უნებართვო, სტიქიური და არასახიფათო ნაგავსაყრელებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება

საანგარიშებო პერიოდისთვის კვლევა არ განხორციელებულა და შესაბამისად ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობასთან დაკავშირებით მონაცემი არ მოიპოვება.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშებო პერიოდში	პროგრესი
6.1.1. ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა (მგ CO ₂ ეკვ.)	1,091	1,063	840	არაა ხელმისაწვდომი	არაა ცნობილი

- მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიის მიერ დახურული იქნა დმანისის და წნორის არსებული ნაგავსაყრელები

² <https://newclimate.org/resources/publications/landscape-for-mitigation-action-and-finance-in-georgias-agriculture-sector>

³ https://newclimate.org/sites/default/files/2022-09/manuremanagement_georgia.pdf

- პროექტის "დავასუფთაოთ" საქართველოს ფარგლებში გამოვლენილ იქნა 1315 სტიქიური ნაგავსაყრელი, რომელთაგან დასუფთავდა 1000 - მდე ნაგავსაყრელი
- აჭარაში აშენებულია ახალი არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელი, რომელიც 2023 შვეა ექსპლუატაციაში. SWMCG მიერ მომზადებული იქნა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების 2 დოკუმენტი ქვემო ქართლში (თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტში) და სამეგრელო ზემო სვანეთში (ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში) ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელის მოწყობის მიზნით. ორივე ანგარიში წარდგენილია გარემოს ეროვნულ სააგენტოში გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მისაღებად. სამეგრელო ზემო სვანეთში რეგიონული ნაგავსაყრელის მშენებლობის მიზნით შესაბამისი დოკუმენტაცია წარდგენილია მშენებლობის ნებართვის მოსაპოვებლად.
- აირების შემკრები მართვის სისტემის მიმართულებით, ქ. თბილისის საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონი უწყვეტად განაგრძობს ოპერირებას დღემდე, აქედან გამომდინარე გაზუმკრები სისტემის მოწყობის მიზნით ჩასატარებელია ხელახალი სრულფასოვანი მოკვლევა, ოპერირებით გამოწვეული სურათისა და რეალური მოცემულობის ასახვის მიზნით. კომპანია მიიჩნევს, რომ სესხის ფარგლებში, "EBRD"-ის საერთაშორისო სატენდერო წესების და პირობების დაცვით მოხდება, საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანიის შერჩევა, რომლის ვალდებულება პროექტის ფარგლებში, სრულფასოვანი კვლევის ჩატარება, სატენდერო დოკუმენტაციის მომზადება და შესყიდვის, შეფასებისა და ხელშეკრულების დადებაში მონაწილეობის მიღება, საპროექტო და სამშენებლო სამუშაოების ზედამხედველობა იქნება. ამ ეტაპისთვის, კონცეპტუალური თანხმობა მიღებულია დონორისგან(EBRD), მიმდინარეობს ძირითადი ტექნიკური საკითხების იდენტიფიცირება, რათა მოხდეს მათი ასახვა, ზემოაღნიშნული საკონსულტაციო მომსახურების ხელშეკრულებაში. ტენდერის გამოცხადების სავარაუდო თარიღია 2026 წ. რაც შეეხება ნაჟური წყლის გამწმენდ ნაგებობას, დონორთან(EBRD) შეთანხმებით, 2021 წლის მე-3 კვარტალში, ტექნიკური საჭიროებიდან გამომდინარე, შპს თბილსერვისს ჯგუფმა გააფორმა ხელშეკრულება საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია GWCC BBVA-თან რათა ხელახლა მომხდარიყო კომპონენტის ტექნიკური შეფასება. მოცემული დროისთვის მიმდინარეობს სატენდერო პროცედურების იმპლემენტაცია. ტენდერის გამოცხადება იგეგმება 2023 წლის მე-2 კვარტალში.
- არ დაწყებულა ქუთაისის არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე აირების მართვის სისტემის მოწყობა.
- ქალაქ ბათუმში არსებულ უკანონო ნაგავსაყრელზე ამ დროისათვის EBRD-ის მხარდაჭერით საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია ICT-ი ახორციელებს საკვლევ სამუშაოებს, რომელზე დაყრდნობითაც შემუშავდება ევროსტანდარტების შესაბამისი ნაგავსაყრელის დახურვისა და აირგამყვანი სისტემების მოწყობის ღონისძიებები.

ამოცანა 6.2. ნარჩენების გადამუშავების ხელშეწყობა

საანგარიშგებო პერიოდისთვის კვლევა არ ჩატარებულა და შესაბამისად არ გაზომილა ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობა (გგ CO2 ეკვ.).

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
6.2.1. ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების რაოდენობა (გგ CO ₂ ეკვ.)	0	10	150-ზე მეტი	არაა ხელმისაწვდომი	არაა ცნობილი

- საანგარიშგებო პერიოდში, ქაღალდის წყაროსთან სეპარირების პრაქტიკა ნაწილობრივ დაინერგა ქ. თბილისში, ბათუმსა და ქუთაისში. თუმცა არ დაწყებულა საინფორმაციო ბროშურის მომზადება.
- ქ. ქუთაისში 2022 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით შეგროვდა და გადამუშავებაში გადაეცა 76,5 ტონა ბიოდეგრადირებადი ორგანული და ბადის ნარჩენები, რის შედეგადაც უკვე მიღებულ იქნა 2,5 ტონა მზა კომპოსტი.
- ნარჩენების მართვის შესახებ ცოდნისა და ცნობიერების ამაღლების კუთხით 5 საინფორმაციო კამპანიის ფარგლებში ჩატარდა ცნობიერების ასამაღლებელი შეხვედრა 10 სკოლასთან, დაიბეჭდა მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების შესახებ ბროშურა, დაიბეჭდა სახელმძღვანელო ნარჩენების მართვის შესახებ. სოციალურ მედიაში ჩატარდა საინფორმაციო კამპანია მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების შესახებ, ჩატარდა 2 ტრენინგი და გადამზადდა 1800 მასწავლებელი.

ამოცანა 6.3. ურბანული ჩამდინარე წყლებიდან წარმოქმნილი სათბურის აირის ემისიების შემცირება

ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებზე ემისიების ჩამჭერი მოწყობილობები არ ოპერირებს, შესაბამისად ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან ემისიების შემცირება არც მოსალოდნელია და არც მოიპოვებოდა შესაბამისი მონაცემი.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
6.3.1. ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან შემცირებული ემისიების ოდენობა (გგ CO ₂ ეკვ.)	0	150-ზე მეტი	500-ზე მეტი	არაა ხელმისაწვდომი	არაა ცნობილი

- ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა დასრულებულია აბასთუმანში. მშენებლობის პროგნოზი ფოთის გამწმენდ ნაგებობაზე შეადგენს 80%, გუდაურის გამწმენდ ნაგებობაზე 61%, მარნეულის გამწმენდ ნაგებობაზე შეადგენს 62%. ასევე პროექტირება დასრულებულია მუხრანის, დუშეთის, ფასანაურის, ჟინვალის, ყვარელის და მარტვილის გამწმენდ ნაგებობებზე. აქედან ამ მომენტისთვის მშენებლობა დაგეგმილია ყვარელისა და მარტვილის გამწმენდ ნაგებობებზე.

- აქტივობები არ დაწყებულა თბილისის, ბათუმის და ქობულეთის ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობებზე ევროპის საბჭოს 91/271/EEC დირექტივის შესაბამისი აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემების მოწყობისთვის.

ამოცანა 6.4. მონაცემებზე დაფუძნებული ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება

ეროვნული ანგარიშების, რომლებიც მოიცავს ინფორმაციას ნარჩენების მართვის შესახებ, 50% ეყრდნობოდა მონაცემებს, რაც საბაზისო წელთან შედარებით წარმოადგენს პროგრესს.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
6.4.1. ნარჩენების მართვის შესახებ ანგარიშების პროცენტული წილი, რომელიც ეყრდნობა მონაცემებს	0%	50%	100%	50%	+

- ნარჩენების შესახებ სტატისტიკის წარმოება დაწყებულია, მუნიციპალური ნარჩენების შესახებ მონაცემები გამოქვეყნებულია ვებ გვერდზე. მიმდინარეობს მუშაობა ნარჩენების შესახებ დამატებითი მაჩვენებლების წარმოების შესაძლებლობის განსასაზღვრად.
- სათბურის აირების ემისიების ეროვნული ინვენტარიზაციის დოკუმენტი ეყრდნობა სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნებულ წყაროებს და მონაცემებს.

ამოცანა 7.1. დეგრადირებული ტყის აღდგენა

2021 წელს დეგრადირებული ტყეების აღდგენის მიზნით განხორციელდა ტყის აღდგენის ღონისძიებები 783 ჰა ფართობზე, აქედან 150,2 ჰა-ზე განხორციელდა ტყის აღდგენის სამუშაოები გატყიანების გზით, ხოლო, 632,8 ჰა ფართობზე განხორციელდა ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის სამუშაოები. 2022 წლის განმავლობაში სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოს არ განუხორციელებია ტყის გაშენების ღონისძიებები.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
7.1.1. ტყის ფართობი ჰექტარში, რომელზეც განხორციელდა აღდგენითი სამუშაო	190 ჰა	890 ჰა	4000 ჰა-ზე მეტი	783 ჰა	+

- 150.2 ჰა-ზე დასრულებულია ტყის აღდგენის ღონისძიებები (მ.შ 144 ჰა ნახანძრალი ტერიტორია). 144 ჰექტარი ნახანძრალი ტერიტორია აღდგენილია სამცხე ჯავახეთის

რეგიონში, ასევე ამავე რეგიონში განხორციელდა 4.9 ჰა ტყის გაშენება და 1.3 ტყის კულტურების გაშენება მოხდა სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში.

- 2022 წლის მდგომარეობით, ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის ხონიძიებები განხორციელებულია 3153,9 ჰა-ზე, აქედან 2022 წელს ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ, განახორციელა 1472,9 ჰა-ზე, აჭარის სატყეო სააგენტომ 190 ჰაზე, ხოლო ახმეტის მუნიციპალიტეტის მერიის ინფორმაციით ეს პროცესი ბუნებრივად მიმდინარეობს და ადმინისტრაცია ზედმეტ ჩარევებს ვერ ახდენს გარკვეული მიზეზების გამო (ფინანსების სიმწირის, ადამიანური და ტექნიკური რესურსების სიმცირის და სხვა მრავალი ფაქტორებიდან გამომდინარე)

ამოცანა 7.2. ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა

ტყის მდგრადი მართვის უზრუნველსაყოფად, განხორციელებულია ინვენტარიზაცია და მომზადებულია მართვის გეგმები 266,177 ჰა ფართობისთვის. პროექტი დაიწყო 2022 წელს. და ტყის ფართობი მდგრადი მართვის პრინციპების მართულად ჩაითვლება პროექტის დასრულების შემდეგ.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
7.2.1. მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობი ჰექტარში	0	150, 807 ჰა	450, 000 ჰა	266,177 ჰა	+

- დამტკიცებულია ლანჩხუთი, ჩოხატაური, ლაგოდეხის ტყის მართვის გეგმები. შემუშავებულია ლენტეხი, ახმეტა, დედოფლისწყარო-სიღნაღია და ადიგენის ტყის მართვის გეგმები.
- პროექტის „ECO.Georgia“ ფარგლებში სამიზნე მუნიციპალიტეტებში მიმდინარეობს ფართობზე 270 000 ჰა-ზე ტყის მდგრადი მართვის სამუშაოები. პროექტი დაიწყო 2022 წელს. სსიპ ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ 2022 წლის განმავლობაში დაიწყო თიანეთის სატყეო უბანში ტყის ინვენტარიზაციის (FMP) პროცესი, გაფორმებულია ხელშეკრულება ორგანიზაციასთან. ასევე განხორციელდა FMI - ინვენტარიზაციის ტრენინგები, გადამზადდა და დასაქმდა 20 ახალგაზრდა მეტყევე. ოზურგეთი, თელავი, ყვარელის სატყეო უბნებისთვის შემუშავდა ტექნიკური დავალება. ტყის მოვლა ადგილის მხრივ გურიის რეგიონში, ოზურგეთსა და ჩოხატაურის სატყეო უბნებზე 35 ჰა-ზე ფართობზე განხორციელდა ტყის მოვლის ღონისძიებები, როგორცაა ნერგების მოვლა, ტერიტორიის გაწმენდა და ღობის ადგილის მოვლა. აშენებულია 5 საქმიანი ეზო, სააგენტომ შეისყიდა 27 მაღალი გამავლობის ავტომობილი. ამ დროისთვის, მოწოდებულია 16 მანქანა, 1 ბულდოზერი და 2 ერთეული სატვირთო (4x2).
- სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს 2022 წლის მონაცემებით, მოწყობილი აქვს 32 საქმიანი ეზო.
- სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ პროექტი „ECO.Georgia“ ფარგლებში, შეძენილ იქნა 10 მაღალი გამავლობის მანქანა, 70

ერთეული აღჭურვილობა- ფოტო-ხაფანგები, ფოტო-ხაფანგების დამტენი, ფოტო-ხაფანგების ბატარეები. ჩატარდა ტრენინგები თბილისში, ბათუმსა და თელავში-დატრენინგდა სწრაფი რეაგირების 87 თანამშრომელი და 20 ტყის ინსპექტორი.

- სამიზნე არეალებში მოსახლეობის მხრიდან ტყეების ხე-ტყის უკანონოდ მოჭრის ფაქტების შედარება განხორციელდება აქტოვობების განხორციელების შემდეგ. სამიზნე მუნიციპალიტეტებში განხორციელდა იურისტების ხუთდღიანი ტრენინგი და გადამზადდა 17 თანამშრომელი ახალი ტყის კოდექსისა და კანონქვემდებარე აქტების გასაცნობად, ასევე რეგიონში წარმოშობილი დავების პრაქტიკის განხილვისა და ანალიზის მიზნით. ასევე გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა 2022 წლის განმავლობაში ჩატარდა 1 ესეის კონკურსი სკოლის მოსწავლეებისთვის თემაზე: „ტყის მდგრადი მართვა ჩემ ირგვლივ“. აღნიშნულ კონკურსში მონაწილეობა მიიღო 223-მა მოსწავლემ (აქედან 148 გოგონამ). აღნიშნული კონკურსი ემსახურებოდა მოსწავლეებში გარემოსდაცვითი საკითხების მიმართულებით ცნობიერების ამაღლებას. 2022 წელს ასევე დაიბეჭდა საინფორმაციო ბროშურები (სულ 1500 ცალი) პროექტის, ტყის მდგრადი მართვის, ენერგო ეფექტური და ალტერნატიული საწვავის შესახებ. განათლების ცენტრის ოფიციალური სოციალური მედიის არხებით ინფორმაცია მიეწოდა 21 681 ადამიანს.
- 2022 წლის მდგომარეობით სულ გაცემულია 63 სარეკრეაციო მიზნით სარგებლობის ნებართვა, ხოლო არამერქნული რესურსების მიზნით სარგებლობისთვის გაცემულია 27 ნებართვა, მათ შორის, 4 აჭარის სატყეო სააგენტო და 23 სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტო.
- საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების კამპანიის გეგმა შემუშავებულია სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ.
- 2022 წლის მე-IV კვარტლის მდგომარეობით, ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიებისთვის შემუშავებულია 15 მართვის გეგმა, რომლებიც ფარავს საქართველოს ტყის ფართობის 186 242 ჰა-ს. ინდიკატორი გამოთვლილია ზურმუხტის იმ ტერიტორიებისთვის, რომლებიც მდებარეობს დაცული ტერიტორიების ქსელის ფარგლებს გარეთ.
- საანგარიშო პერიოდში გაფართოვდა კოლხეთის ეროვნული პარკი 671,5 ჰა-ით, ასევე ძალაში შევიდა კანონი ცივ-გომბორის ადკვეთილის დაარსების შესახებ, ფართობი: 4 936 ჰა. 2022 წელს მიღებულ იქნა კანონები და ძალაში შევა 2023 წლიდან: კვერეთის ადკვეთილის შექმნისა და მართვის შესახებ - 14797 ჰა მათ შორის ტყე 14711.5 ჰა; რაჭის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ - 50 835 ჰა მათ შორის ტყე 16 684 ჰა; შიდა ქართლის დაცული ტერიტორიების (ჯამში 32 850 ჰა), კერძოდ: ტანისა და თეძმის დაცული ლანდშაფტის შექმნისა და მართვის შესახებ - 21864 ჰა მათ შორის ტყე 12862 ჰა; ტანას ადკვეთილის შექმნისა და მართვის შესახებ - 10986 ჰა მათ შორის ტყე 10927 ჰა; მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის შექმნისა და მართვის შესახებ - 4 294 ჰა მათ შორის ტყე 3326 ჰა; ნუგზარ ზაზანაშვილის სახელობის სამუხის მრავალხმრივი გამოყენების ტერიტორიის შექმნისა და მართვის შესახებ - 13 273,43 ჰა. 2022 წელს დაცული ტერიტორიების ფართობი ჯამში ჰექტრით გაიზარდა 116720.9 ჰა-ით (მათ შორის ტყე 58510.5 ჰა) და შეადგენს 912 908 ჰექტარს, რაც, დაახლოებით, საქართველოს ტერიტორიის 13%-ია.

ამოცანა 7.3. კლიმატის ცვლილების გამოწვევებისადმი ადეკვატური ტყის მართვის სისტემის განვითარება

სანგარიშგებო პერიოდში მიღწეულ იქნა პროგრესი ამოცანა 7.3-ის სამიდან მხოლოდ ორ ინდიკატორთან მიმართებით. უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობა. სატყეო სექტორში განხორციელდა 8 ისეთი პროექტი, სადაც შეთანხმების პროცესში ჩართულები იყვნენ სხვადასხვა უწყებები, ასევე განხორციელდა მრავალი პროექტი სადაც მცირედით, მაგრამ ჩაღთულები არიან სხვადასხვა უწყებები. დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები, 2021 წელთან გაიზარდა და შეადგინა 42%. თუმცა ნულოვანი დარჩა ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია. 2021 წლის 30 სექტემბერს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებას შორის (GIZ) ხელი მოეწერა ხელშეკრულებას „შეთანხმება განხორციელების შესახებ“. ზემოაღნიშნული პროექტი ითვალისწინებს არსებული მართვის გეგმების გადახედვასა და განახლებას, ასევე ახალი მართვის გეგმების მომზადებას გენდერული საკითხების გათვალისწინებით.

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი	საბაზისო მაჩვენებელი	2022 წ. საშუალო ვადიანი მაჩვენებელი	საბოლოო მაჩვენებელი	მაჩვენებელი საანგარიშგებო პერიოდში	პროგრესი
7.3.1. სატყეო საკითხებთან დაკავშირებული უწყებათშორისი კოორდინაციის გზით შექმნილი და სექტორთაშორისი პროექტების რაოდენობა	10	20	30-ზე მეტი	20	+
7.3.2. დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პროცენტული წილი, რომელშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები	0	65%-ზე მეტი	100%-ზე მეტი	42%	+
7.3.3. ტყის მდგრადი მართვის გეგმების რაოდენობა, რომელიც გენდერულად სენსიტიურია	0	15%	50%-ზე მეტი	0	-

- 2022 წლის მდგომარეობით, ახალი და განახლებული დამტკიცებული მართვის გეგმებიდან 10 დაცული ტერიტორიის (თბილისს, მაჭახელას, ქობულეთის, კოლხეთის, ალგეთის, კინტრიძის, ჯავახეთის, ლაგოდეხის, თუშეთის, ბორჯომ-ხარაგაულის დაცული ტერიტორიები) მართვის გეგმაში ასახულია კლიმატის

ცვლილების საკითხები ჯამში 24 ადმინისტრაციიდან (აქედან 21 სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტოს დაქვემდებარებაში, ხოლო 3 - შესაბამისი მუნიციპალიტეტის).

გამოწვევები და რეკომენდაციები

- მთავარი გამოწვევა, რაც კლიმატის ცვლილების სტრატეგიას და სამოქმედო გეგმის ორწლიანი პერიოდის განხორციელებას უკავშირდება, არის საკმაოდ დიდი რაოდენობა ამოცანის შედეგების ინდიკატორებისა, რომლის თაობაზე მონაცემები არ შეგროვებულა. მნიშვნელოვანია, რომ შესაბამისი ამოცანის შედეგების ინდიკატორების დადასტურების წყაროზე პასუხისმგებელმა უწყებებმა დროულად დაიწყონ მონაცემების შეგროვების ღონისძიებები.
- კიდევ ერთი გამოწვევა, რაც კლიმატის ცვლილების სტრატეგიას და სამოქმედო გეგმის ჯერ კიდევ 2021 წლის ანგარიშში გამოიკვეთა, არის აქტივობების დიდი წილი, რომელიც ჯერაც არ დაწყებულა. მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი აქტივობების რიცხვი 2021 წელთან შედარებით შემცირდა 28,79%-დან 23%-მდე, მათი პროცენტული წილი მაინც მაღალი რჩება. ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ეს აქტივობები საბოლოო ჯამში არ განხორციელდება, მაგრამ ვინიდანა სამოქმედო გეგმის დასრულებამდე დარჩა მხოლოდ ერთი წელი, მაღალია მათი არგანხორციელების რისკი. 2021-2023 წლების სამწლიანი სამოქმედო გეგმის მეორე წლის ბოლოს სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროგრესი შეადგენს მხოლოდ 47,28%-ს. ასეთი გაჭიანურება ყურადღებას იმსახურებს შესაძლო სისტემური პრობლემების გამო, რომელთა აღმოფხვრა აუცილებელია. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ შესრულების ვადამდე 1 წელია დარჩენილი, პასუხისმგებელმა უწყებებმა უნდა გაანალიზონ აქტივობების არდაწყების მიზეზები, გააძლიერონ ძალისხმევა აღნიშნული აქტივობების დროულად დაგეგმვის, შესაბამისი დონორების მოძიების და რესურსების მობილიზების კუთხით, რათა მომდევნო საანგარიშო პერიოდში აქტივობები წარმატებით იქნეს დაწყებული და განხორციელებული. აქტივობების დროულად დაწყებაზე გარკვეული ნეგატიური გავლენა ასევე მოახდინა COVID-19-ის პანდემიამ, რომელიც დაემთხვა სამოქმედო გეგმის განხორციელების პერიოდს და გამოიწვია რიგი აქტივობების დაწყების გადავადება.
- რიგი აქტივობების განხორციელება, მაგალითად ენერჯის გენერაციის სექტორში (თბოელექტროსადგურების საშუალო ეფექტიანობის გაუმჯობესების და განახლებადი ენერჯის წარმოების ხელშეწყობა) ხშირად დამოკიდებულია ინვესტორების არსებობაზე. ელექტროსადგურების ნაწილი ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევების სტადიაზეა, ნაწილი კი სამშენებლო სამუშაოების თაობაზე ინვესტორებთან მოლაპარაკების წარმოების სტადიაზე. მთავარ გამოწვევად რჩება აღნიშნული პროცესების დროში გაწელილობა ბევრი დაინტერესებული მხარისა და საკითხის კომპლექსურობიდან გამომდინარე. მნიშვნელოვანია, რომ პასუხისმგებელმა უწყებებმა აქტიურად გააგრძელონ მუშაობა ინვესტორებთან სამშენებლო სამუშაოების დროულად დაწყების და წარმატებით დასრულების მიზნით. ასევე, გააძლიერონ მუშაობა ახალი ინვესტორების მოძიების მიმართულებით, იმ ელექტროსადგურებისთვის, რომელთა მშენებლობაც ჯერ არ არის დაწყებული.
- ჰესების მშენებლობაზე უარყოფითი გავლენა მოახდინა მოსახლეობის და ცალკეული ოჯახების წინააღმდეგობამ. გარდა ამისა, ვინაიდან პროექტების შესრულების ვადები პერიოდულად იცვლება სხვადასხვა გარემოებების გამო - უფრო ადრე სრულდება მშენებლობა ან პირიქით ფერხდება (ფინანსური პრობლემები, გარემო პირობები, სოციალური პრობლემები და ა.შ.), მაგრამ ამასობაში ემატება ახალი პროექტები და/ან უქმდება არსებული მემორანდუმები, პოლიტიკის დაგეგმვისა და შეფასებისათვის უფრო სწორი იქნებოდა ექსპლუატაციაში შესული დადგმული სიმძლავრის გამოყენება და არა,

კონკრეტული პროექტებისა. მაგალითად 2021-2022 წლების განმავლობაში ექსპლუატაციაში შევიდა 15 ჰესი, რომელიც არ იყო გათვალისწინებული სამოქმედო გეგმით.

- მოცემულ საანგარიშო პერიოდში აქტივობების განხორციელების ტემპზე ასევე უარყოფითი გავლენა მოახდინა იმან, რომ შესაბამისი პროგრამები და პროექტები ჯერ არ დაწყებულა ან საკანონმდებლო ცვლილებები ჯერ არ მომზადებულა. ერთი-ერთი თვალსაჩინო მაგალითია შენობების სექტორი, სადაც რიგი აქტივობების დაწყება შედარებით დაგვიანებით დაიწყო დონორის მიერ დაფინანსებული პროექტის დაგვიანებით დაწყების გამო. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია პასუხისმგებელმა უწყებებმა გააძლიერონ კოორდინაცია ერთმანეთთან და განაგრძონ აქტიური მუშაობა დონორებთან პროგრამების დროულად დაწყების და წარმატებით განხორციელებისთვის.

სექტორული გამოწვევები

ორი წლის მანძილზე სამოქმედო გეგმის 47,28%-იანი განხორციელების დონე ნაკლებია პროპორციულ მაჩვენებელთან შედარებით სამწლიანი ციკლისთვის. იმისათვის, რომ 2024 წლისთვის დაგეგმილი აქტივობების და ამოცანის შედეგის ინდიკატორების საშუალოვადიანი სამიზნე მაჩვენებლები შესრულდეს, მნიშვნელოვანია მონიტორინგის დროს გამოვლენილი ხარვეზების დროული გამოსწორება. განსაკუთრებით სახეზეა სამოქმედო გეგმის იმ აქტივობების და ამოცანების მხრივ პროგრესი, რომელიც საკანონმდებლო და პოლიტიკის დოკუმენტების შემუშავებას უკავშირდება. ამ მხრივ აღსანიშნავია ენერგოეფექტურობის და შენობების, ასევე სოფლის მეურნეობის და სატყეო სფეროები.

ენერჯის გენერაცია

მიუხედავად ელექტროენერჯის წარმოებაში განახლებადი ენერჯის (ქარის, მზის, ჰიდრო, ბიომასის) წილის თაობაზე ამოცანის შედეგის ინდიკატორის გაუმჯობესებისა, უცვლელი დარჩა საქართველოს ენერგოსისტემის დადგმულ სიმძლავრეში განახლებადი ენერჯის (ქარის და მზის სადგურების) წილი. ამის მიზეზია ის, რომ ჩამორჩება ენერჯის გენერაციის სექტორში აქტივობების განხორციელების ტემპი. 9 ქარის და 7 მზის ელექტრო სადგურის მშენებლობა ჯერ კიდევ კვლევებისა, მოლაპარაკებების და ხელშეკრულების დონეზეა, 10 ჰიდროელექტროსადგურიდან კი მხოლოდ ერთი შევიდა ექსპლუატაციაში. არსებული ტემპის შენარჩუნება აჩენს რისკს, რომ 2024 წლისთვის აღნიშნული აქტივობების დასრულება ვერ მოესწრება.

ტრანსპორტი

ავტოპარკში ელექტრომობილების წილის ზრდა სტატისტიკურად უმნიშვნელოა. კვლავ დაბალია ენერჯის საბოლოო მოხმარებაში ყველა სახის ტრანსპორტის მიერ მოხმარებული ელექტროენერჯის წილი. ამის მიზეზია ის, რომ სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული

უფასო პარკინგისა და დამტენი წერტილების მიღმა, ელექტრომობილების გამოყენების წახალისებისთვის ალტერნატივების ანალიზს დამატებითი საგადასახადო ან სხვა ტიპის ხელშეწყობი ღონისძიებების დანერგვა ჯერ არ მოჰყოლია. მათ შორის, არ მოჰყოლია ძველი ავტომობილებზე იმპორტის პროგრესული გადასახადის დაწესების შესაძლებლობის და საწვავის გადასახადის შესაძლო გაზრდის მიზანშეწონილობის შესწავლა ეკონომიკურ და გარემოზე ზემოქმედების მხრივ. თუმცა აღნიშნულ აქტივობებს, ბოლო პერიოდში საწვავზე ფასების ინფლაციის პარალელურად, შესაძლოა მოჰყვეს უარყოფითი სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტი, რის გამოც მათი განხორციელება კვლავაც დარჩება გამოწვევად. არ დაწყებულა არც ბიოდინჯის წარმოების ხელშეწყობის აქტივობა.

მოულოდნელი იყო ტექნიკურ ინსპექტირებაზე დახარვეზებული ავტომობილების პროცენტული წილის შემცირება მოსალოდნელზე მაღალი ტემპით, 55%-დან 35.85%-მდე, რომელიც შეიძლება გამოწვეული ყოფილიყო აქტივობების მიღმა არსებული გარკვეული ფაქტორებით (მაგ. ტექნიკური ინსპექტირებაზე გამოცხადებული შედარებით ახალი ავტომობილების გაზრდილი წილი და სხვა). იმისათვის, რომ აღნიშნულმა ცვლილებამ რეალურად გამოიწვიოს მაღალი ასაკის ავტომობილების ტექნიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება, მნიშვნელოვანია გამონაბოლქვის გზებზე კონტროლის დანერგვა და ტექნიკური ინსპექტირებისთვის გვერდის ავლის შემთხვევების უფრო ინტენსიურად გამოვლენა, ასევე ასეთი სახის დარღვევების მიმართ სანქციების გამკაცრებისკენ მიმართული აქტივობების ეფექტურად განხორციელება.

თბილისსა და ბათუმში არამოტორიზებული ტრანსპორტის და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისების აქტივობების წარმატებით განხორციელების მიუხედავად, კერძო მოტორიზებული ტრანსპორტით მოსარგებლე პირთა პროცენტული წილი კვლავაც მაღალია.

შენობები

მნიშვნელოვანი პროგრესი დაფიქსირდა შენობების ენერგოეფექტურობის სფეროში შემუშავებული კანონქვემდებარე აქტების, მეთოდოლოგიური, ტექნიკური და პოლიტიკის დოკუმენტების შემუშავების მხრივ. მათი დიდი ნაწილი უკვე დამტკიცებულია. მიუხედავად ამისა ჯერ არ გამოვლენილა ხელშესახები პროგრესი შენობების სექტორის ამოცანების მიმართ - სერტიფიცირებული შენობების, ენერგოეფექტური საყოფაცხოვრებო ნივთების თაობაზე მომხმარებელთა ინფორმირების, საზოგადოებრივ შენობებსა და სკოლებში ენერგოეფექტური მიდგომების - მხრივ. გამოწვევად ასევე რჩება ინფორმაციის სიმწირე ამოცანების შედეგების რიგ ინდიკატორებზე. მნიშვნელოვანია, რომ გაძლიერდეს მუშაობის სტატისტიკის ეროვნული სამსახურთან შესაბამისი მონაცემების შეგროვებისა და ანალიზის მიზნით.

მრეწველობა

გაუმჯობესდა მრეწველობის სექტორში ემისიების ფაქტორების საქსტატის მიერ შესწავლის მხრივ არსებული მდგომარეობა. ამოცანის დონეზე წარმატებით შესრულდა სათბურის

აირების ემისიის დონის შემცირება ცემენტის და აზოტის წარმოების სამრეწველო პროცესებიდან და ამ სამრეწველო ობიექტების მიერ ენერჯის მოხმარებიდან. 100%-ით განხორციელდა ცემენტის წარმოების სველი მეთოდის მშრალი მეთოდით ჩანაცვლების აქტივობა. თუმცა აზოტის მჟავის წარმოებაში ახალი ტექნოლოგიის დანერგვის აქტივობა შეფერხებით ხორციელდება, მათ შორის საწყის ეტაპზე პანდემიის და შემდეგ სანქციების ფონზე დამატებითი მოკვლევების ჩატარების საჭიროების გამო. მნიშვნელოვანია, შემაფერხებელი ფაქტორების აღმოფხვრა და აქტივობის ბოლომდე მიყვანა.

სოფლის მეურნეობა

სოფლის მეურნეობის სფეროშიც არის პროგრესი კანონმდებლობის და პოლიტიკის შემუშავების კუთხით, თუმცა უმნიშვნელო. გაზრდილია ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზზე და სხვა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული კლიმატგონივრული ინიციატივების წილი სოფლის მეურნეობის პროგრამებში. ასევე გარკვეული წინსვლაა სამიზნე ჯგუფების ცნობიერების ამაღლების აქტივობების განხორციელების კუთხით. თუმცა, კვლევების არარსებობის გამო, უცნობია, რამდენად რეალურად გაუმჯობესდა შინაური ცხოველების კვების მდგრადი პრაქტიკის და ნიადაგის მდგრადი მართვის შესახებ ფერმერთა ინფორმირების დონე, რაც მნიშვნელოვანი ფაქტორია ამ სექტორში ემისიების შესამცირებლად.

ნარჩენების მართვა

გარკვეული პროგრესია ნარჩენების მართვის შესახებ ცოდნისა და ცნობიერების ამაღლების აქტივობების განხორციელების მხრივ. მნიშვნელოვანია პროგრესია ასევე ნარჩენების ნაგავსაყრელის დახურვის და რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელების მშენებლობის აქტივობების კუთხით.

თბილისში, ბათუმსა და ქუთაისში აირების შემკრები სისტემების მოწყობის პროექტები დაფინანსების მოძიების, კვლევისა და პროექტირების ეტაპზეა. აქვე რიგ შემთხვევაში გამოვლინდა ხელახალი კვლევების ჩატარების საჭიროება. ქაღალდის წყაროსთან სეპარირების პრაქტიკა და ბიოდეგრადირებადი ორგანული ნარჩენების გადამუშავება მხოლოდ ნაწილობრივ დაინერგა და გრძელდება მიმდინარე წელსაც. ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებზე ემისიების ჩამჭერი მოწყობილობები არ ოპერირებს. აქტივობები არ დაწყებულა თბილისის, ბათუმის და ქობულეთის ურბანულ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობებზე აირების შეგროვების და გადამუშავების სისტემების მოწყობისთვის.

მნიშვნელოვანი პროგრესია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ ნარჩენების შესახებ ოფიციალური მონაცემების გამოქვეყნების და მათზე დაფუძნებული ანგარიშების მომზადების მხრივ. მონაცემების არარსებობის გამო, უცნობია სანგარიშგებო პერიოდში ნარჩენების გადამუშავების შედეგად შემცირებული ემისიების და ნაგავსაყრელებიდან ემისიების რაოდენობა. აღნიშნული მონაცემები დამოკიდებულია

ინვენტარიზაციის კვლევაზე, რომელიც 2023 წელს დაიწყება. ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ გამოინახოს მონაცემების წლიურად შეგროვების ალტერნატიული მეთოდები.

სატყეო სექტორი

გაზრდილია დეგრადირებული ტყის ფართობი, რომელზეც განხორციელდა აღდგენითი სამუშაოები, ასობით ჰექტარზე განხორციელდა ტყის აღდგენა-გაშენების და მოვლის სამუშაოები სხვადასხვა რეგიონში. მკვეთრად გაიზარდა მდგრადი მართვის პრინციპებით მართული ტყის ფართობი ჰექტარში, მომზადდა ტყის მართვის გეგმები ყველა სამიზნე მუნიციპალიტეტისთვის.

დაარსდა და საფუძველი ჩაეყარა ახალი დაცული ტერიტორიების დაარსებას. დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმებში უკეთ ინტეგრირდა კლიმატის ცვლილების შერბილების ღონისძიებები. თუმცა გამოწვევად რჩება საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების გზით მოსახლეობის მხრიდან ხე-ტყის უკანონოდ მოჭრის შემთხვევების შემცირება.

2022 წლის კონსოლიდირებული სტატუს ანგარიში

დანართი 1